

bauhof
EHITUS JA AED

Allahindlus kehtib tavahindadest ning ei kehti tellitavale kaubale ja ei laiene krediitmüügile.
www.bauhof.ee • Infotelefon: 606 1444

29.08 - 01.09.2013
KOGU KAUP
-25%
TAVAHINNAST

Eesti Päevaleht

HIND EESTIS 1,15 EUROT | VÄLISMAAL 2,10 EUROT | NR 167 | NELJAPÄEV, 29. AUGUST 2013

● ● ● ajaleht.epl.ee

Foto: Eero Vabamägi

Õnnetu saatusega Koit ja Hämarik jõuavad tagasi Estoniasse

1944. aastal Tallinna pommitamises hukkunud Koit ja Hämarik on olnud üks rahvusooperi Estonia legende. August Weizenberg kinkis marmorskulptuurid teatril 1913. aastal enne avamispidustusi. Täna võtavad Estonias kohas sisse kahe kuulsa kuju koopiad, mille valmistamist võiks Eesti kontekstis nimetada lausa sajandi kopeerimistööks. Pildil Hämarik ja Estonia juht Aivar Mäe. lk 13

Liitlased ootavad Süüriat karistava rünnaku käsku

- Lääneriigid tegid näilise katse saada rünnakuks ÜRO heakskiitu, kuigi nad ründaksid ka ilma loata.
- Briti parlament otsustab täna, kas valitsus saab mandaadi Süüria vastu tegutsemiseks.
- Esimesena rünnatakse ilmselt neid, keda kahtlustatakse keemiarelvade kasutamises.

lk 2-4, 12

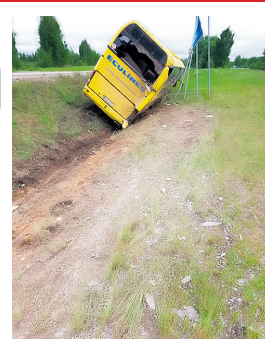

Reformierakond on jännis juhatuse registreerimisega

Peaministripartei uus juhatus on ametis olnud juba kolm kuud, kuid ametlikku kinnitust selle kohta pole tänaseni. lk 7

Kahepalgelised maanteekraavid

Maanteeamet pole suutnud veenvalt selgitada, miks on vaja „eurokraave,” mida veebikommentaaris on nimetatud ka tapjakraavideks ja mõrtsukkraavideks. lk 6

Koondise trumbid – kiire rünnak ja aktiivne kaitse

Eesti korvpallikoondisel on täna Bulgaarias 2015. aasta EM-valikturniiri finaalmatši avakohtumine. Bulgaaria koondis on gramm kõvem kui Valgevene oma. lk 15

JUHTKIRI

Mõttelaiskus ministeeriumis

Kas pole üllas soov: mõjutada rasedaid naisi, kes suitsetamise, alkoholi või narkootikumide tarbimise kahjulikust mõjust ei hooli, loote kahjustamist lõpetama? Ent viis, kuidas justiitsministeerium seda teha tahab, on vastuoluline. Nagu eilne Eesti Päevaleht kirjutas, on karistusseadustiku muutmise eelnõus kirjas, et vigastamise, aine manustamise või muu teoga naise emakas oleva loote teadliku kahjustamise eest karistatakse kuni viieaastase vangistuse või 96–1500 euro suuruse rahatrahviga.

Kõigil suitsupakkidel on rasvases kirjas hoiatused suitsetamise kahjulikust mõjust tervisele. Hooletus või teadmatus on suitsetava raseda puhul seega välistatud ja põhimõtteliselt võiks kõigile neile – tervise uuringu instituudi hinnangul 8,3%-le rasedatest – trahvikviitungi välja kirjutada. Viimasel ajal on meil aastas registreeritud u 14 000 sündi, mis tähendab, et suitsetamisega loodet kahjustavaid naisi on igal aastal tuhatkond. Selge, et nad käituvad valesti, aga kui palju suudab rahatrahvi või isegi vangistuse väljavaade nende arvu vähendada?

Probleem on suutmatuses oma sõltuvusest jagu saada. Sõltuvuse küüsis inimene on osav vabandavaid eneseõigustusi leidma. See tähendab, et karistuse kehtestamisel ei pruugi olla märkimisväärset mõju, kui karistusseadustiku kavandavat sätet tegelikkuses eriti

rakendama ei hakata ja see jääb deklaratiivseks. Tõenäoliselt ei hakata, sest kes hakkab rasedate seaduskuulekust jälgima ja nende karistamist taotlema? Kui panna see ülesanne arstile või ämmaemandale, kelle juures naine raseduse ajal

Vastuoluline seadus
Ennem aitab rasedate suitsetamist vähendada nõustamine kui paragrahv seadustikus.

peaks tervisekontrollis käima, võib põhiline riskirühm hakata meditsiinitöötajaid hoopis vältima. See ei ole ilmselt tulemus, mida kõnealuse seadusetäiendusega saavutada tahetakse.

Loote kaitsmise punkt karistusseadustikus on järjekordne näide seadusloome laiemast muret tekitavast trendist. Paljud inimesed näivad uskuvat, et kõigi taunitavate tegevuste seadusega karistatavaks muutmine teeb maailma paremaks ja õiglasemaks. Tegelikult see pigem devalveerib seadusi, sest kõiki sätteid ei suuda riik korralikult jõustada. Ühtlasi suurendab see suundumus seaduskuulekate inimeste ebakindlust seaduste ees, sest tavalist elu elades ei ole nad enam kindlad, et kogemata mõne seadusesätte vastu ei eksi. Mis loodet kahjustavatesse rasedatesse puutub, siis nende veenmise ja nõustamise efektiivsus ei hakka kunagi olema 100%, kuid enim aitab lapseootel suitsetajate hulka vähendada see kui paragrahv karistusseadustikus. ●

REPLIIK

Eestlaste prügi ja patud

Kuidas on võimalik vaeste eestlaste jaoks prügi hin- da hakata üles kruvima, kui käitlemistehaste võimsus ületab märgatavalt meie tekitatava prügi koguse? Hea las- tetoaga inimene, kes kardab oma mamma hukkamõistu, ei suuda sellele vastata. Kuid need poisid, kes võivad endale lubada kalleid autosid, teavad vastust.

Kõik, kes prügi ära annavad, peavad selle eest maksuma. Prügipõletusjaama väravale tuleb panna silt, et välismaalt toodud prügi eest makstakse rohkem, makske teie ka rohkem. Miks küll Eesti Energialt võib oodata sellist äriskeemi? Sest jumal saatis ta eestlastele karistuseks meie pattude eest. ● **Andres Reimer**

Lk 12 Tony Blair: lääs ei tohi Süürias toimuvat vaid pealt vaadata
 Irene Käosaar: vene õppekeeleaga koolide tase on tõusuteel

ÜRO KEEMIAEKSPERDID VAJAKSID NELJA PÄEVA

Süürias keemiarelva kasutamist uurivad ÜRO eksperdid vajaksid veel aega, et analüüsida tõendeid, mis on kogutud väideta- va keemiärünnaku asupaigast Damaskuse äärelinnast. ÜRO

peasekretär Ban Ki-moon teatas, et ekspertidel läheks tarvis veel nelja päeva. Hoolimata lääneriikide rünnaku ohust jätkasid ÜRO eksperdid eile Damaskuses oma tööd. **EPL**

Täna õhtul tuleb esimene lääneriikide Süüria-vastase raketisaju võimalus

Keemiarelva kasutamise tõendite avaldamise toppamise korral võib rünnaku algus venida ka nädalavahetusse.

Kõik on valmis: USA, Suurbritannia ja Prantsuse sõjaväelased võtsid positsioonid sisse, oodatakse ainult käsku.

Kui rünnak tuleb eeldataval piiratud kujul, ilma al-Assadi režiimi kõrvaldamata, siis mida see Süürias tegelikult muudab?

Raimo Poom
 raimo.poom@epl.ee

USA sõjavägi on valmis ja positsioonidel, raporteeris Ühendriikide kaitseminister Chuck Hagel juba teisipäeva õhtul. Samal ajal kinnitasid Süüria ründamiste ettevalmistuste lõpetamisest ka Suurbritannia ja Prantsusmaa. Kõik, mida oodatakse, on käsk.

President Barack Obama on täna õhtul esimene võimalus lasta Süüriale keemiarelva- de kasutamise eest kavandatav karistusaktsioon käiku.

Eile tegid Süüriat rünnata plaanivad liitlased kaks ettevalmistavat käiku. Suurbritannia eestvõttel koostati kiirkorras ÜRO julgeolekunoukogu jaoks resolutsiooni projekt, milles sooviti Süüria presidendi Bashar al-Assadi režiim keemiarelvade kasutamise eest hukka mõista. Otsuse kava nägi ette ka „kõikide tsiviilelanike kaitseks vajalike meetmete lubamist”.

Briti otsustav istung

See oli juba ette määratud nurjuma, sest Venemaa ja Hiina – mõlemad on julgeolekunoukogu alalised ehk vetot omavad liikmed – ei näe, et keemiarelvade kasutamine oleks tõendatud, ning nad seisavad vastu igasugusele Süüria ründamise plaanile, millele resolutsioon piisava aluse annaks.

Teisisõnu oli tegemist juba

mitmel korral kasutatud skeemiga, kus lääneriigid teevad viimase katse läheneda probleemile ÜRO kaudu, kuigi on juba avalikult kinnitanud, et plaan võib käiku minna ka maailmaorganisatsiooni heakskiitu saamata.

Eile kutsuti Brüsselis kokku NATO liikmesriikide esindajad. Kuigi Süüria kavandatav ründamine pole NATO

operatsioon, vaid USA ja konkreetsete liitlaste plaan, otsustasid Ühendriigid, Suurbritannia, Prantsusmaa ja Türgi ka teised NATO liitlased oma tõendite ja plaanidega kurssi viia.

NATO peasekretär Anders Fogh Rasmussen võttis pärast kohtumise lõppu kokku seal kõlama jäänud seisukoha: keemiarelvade kasutamine on

Ilvese ja Obama homme kohtumine ähvardab Süüria ründamisega kattuda

President Toomas Hendrik Ilves sõitis eile Washingtoni, kus peaks kavakohaselt homme toimuma kolme Balti riigi riigipea ja USA presidendi Barack Obama kohtumine.

Obama on viimastel päevadel pidanud maratonkõnelusi nii teiste maailma liidrite, oma nõunike ja sõjaväejuhtide kui ka USA kongressi liikmetega, et valmistada ette Süüria karistusaktsiooni käivitavat käsku. Seetõttu pole Obama sel nädalal teinud ühtegi avalikku esinemist.

Kui Süüria rünnaku käivitamine täna õhtust edasi lükkub, võib sel olla mõju ka kavandatud Balti riikide ja USA tippkohtumisele. Eesti Päevalehele teadaolevalt startis Ilves Washingtoni poole, olles täiesti teadlik, et Süüria arengud võivad veel

viimasel minutil plaane muuta. Siiski loodeti Kadrirus enne lendu, et ka halvimal juhul ei jää kohtumine Obamaga ära.

USA aja järgi reede pärastlõunaks planeeritud Obama, Ilvese, Andris Bērziņš ja Dalia Grybauskaitė kohtumise järel on plaanis Valges Majas avalikustada Balti-USA ühisavaldus. See on jätk eelmisele tippkohtumisele, mis peeti 16. jaanuaril 1998, kui Ameerika Ühendriikide president ja Balti riikide presidendid allkirjastasid Washingtonis nelja riigi partnerluse harta.

Enne seda annab Ühendriikide asepresident Joe Biden Eesti, Läti ja Leedu riigipeadele ametliku lõuna, kus ühe peateema- na arutatakse regionaalset julgeolekut ja Euroopa Liidu idapartnerite toetamist.

lubamatu ega saa jääda vastuseta. Täna on alles jäänud veel paar olulist versta posti, mille järel saab soovi korral rünnakukäsu anda.

Neist tähtsaim seisab ees täna: Londonis toimub Briti parlamendi erakorraline istung, kus pannakse hääletusele otsuse eelnõu, mis annab valitsusele mandaadi Süüria vastu tegutsemiseks. Ilma oma kõige lähedasema liitlase ehk Ühendkuningriigiga ei asu USA tegutsema.

Briti parlamendi istung algab täna Eesti aja järgi kell pool viis. „Minu plaan on esitada parlamendile konkreetne otsuse eelnõu, et rahvaesindajad saaksid selles küsimuses hääletada,” lubas Ühendkuningriigi peaminister David Cameron.

Parlamendi arutelu võib võtta mitu tundi, kuid valitsusele antakse eeldatavasti luba tegutsemiseks. Nii Cameroniga koalitsioonis olevad liberaaldemokraadid kui ka opositsioonilised leiboristid on lubanud valitsuse eelnõu toetada.

Pärast seda on takistused karistusrünnaku alustamise teel kõrvaldatud. Vähemasti peaaegu, sest USA valitsus peaks tegema viimase sammu ehk avalikustama oma luure- raporti, mille alusel väidetakse, et al-Assadi režiim on „täie kindlusega kasutanud keemiarelva”.

JORDAANIA EI LUBA OMA ALALT RAKETTE LASTA

Süüriaga piirneva traditsiooniliselt läänemeelse Jordaania valitsus teatas eile, et ei luba kasutada oma territooriumi al-Assadi režiimi vastasteks raketirünnakuteks. Informatsiooniminis-

ter Mohammad Moman teatas, et riik eelistab ikka veel diplomaatilist lahendust. Sadu tuhandeid Süüria põgenikke vastu võtnud Jordaania kardab nähtavasti konflikti üle piiri levimist. **EPL**

VENEMAA EVAKUEERIB SÜÜRIAST OMA KODANIKKE

Venemaa korraldas enda ja SRÜ riikide Süürias viibivate kodanike evakueerimiseks eile juba teise erakorralise lennu. Sellega saabus Moskvasse 27 isikut. Teisipäeval organiseeritud lennu-

ga saabus Süüriast Domodedovo lennuväljale 75 venelast, üheksa valgevenelast ja viis ukrainlast. Süüriast lahkumine käivat vabahtlikult. Arvatakse, et riigis viibib veel tuhandeid venelasi. **EPL**

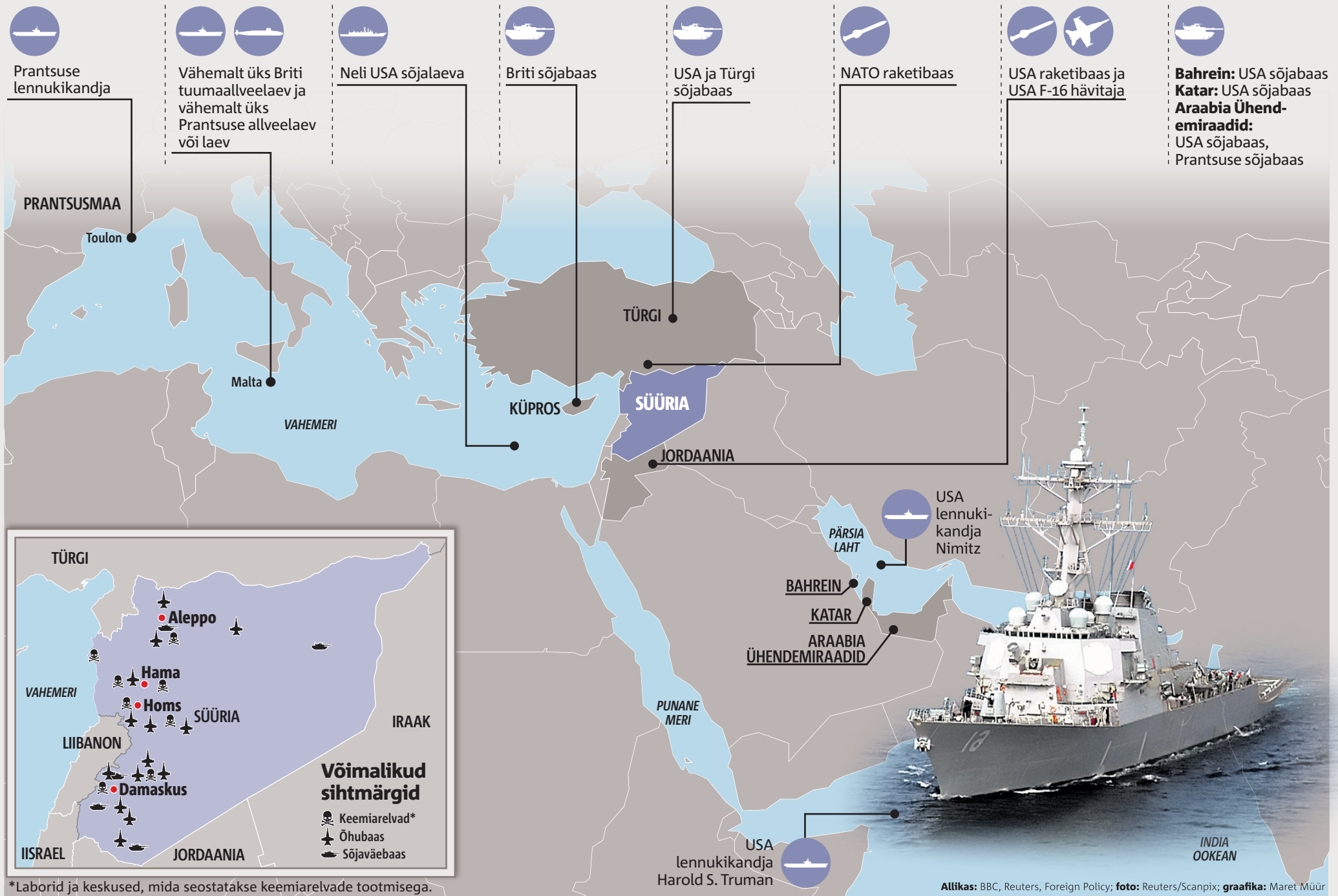

Täna digilehes

●●● Süüria häkkerid ründasid New York Timesi.
●●● Eesti valitsus pole Facebookilt infot pärinud.

Lääne sekkumise eelne malelaud Vahemere idaosas

USA ja lääneliitlased tugevdavad Süüria ümber oma vägesid. Kaardil on kujutatud USA, Briti, Prantsuse ja NATO vägede positsioone.

Esimest korda väitis end kindlaid tõendeid omavat USA välisminister John Kerry juba esmaspäeva õhtul tehtud avalduses. Teisipäeval kinnitas sama USA asepresident Joe Biden.

Iisraeli luureandmed?

Samast ajast alates on pingsalt oodatud, millal avalikustab Valge Maja nende väidete aluseks olevaid luureandmeid sisaldava raporti. Esimest korda oodati seda Washingtonis juba teisipäeva õhtul, ent avalikustamist lükati aina edasi.

Rahvusvahelise meedia andmeil on probleem selles, et oluline osa raportist kätkes informatsiooni, mis on salastatud. Meediakanalite teatel võib osa tõenditest selle kohta, et just al-Assad kasutas keemiarelvu opositsiooni vastu, pärineda hoopis Iisraeli luurelt.

Lääs on kinnitanud, et karistusrünnak võib käiku minna ÜRO heakskiidutagi.

Kui USA luureraporti avalikustamine venima jääb, lükkub edasi ka rünnak.

Nimelt olevat Iisraeli armee elektroonilise luure üksusel õnnestunud vahetult pärast eelmise nädala keemiarünnakuid pealt kuulata ja salvestada Süüria valitsusvägede kõrgete sõjaväelaste kõnesid, kus keemiarünnakut väga selgelt arutati.

Selliste tõendite avalikustamiseks oleks vaja Iisraeli luba. Iisrael on aga teatavasti üsna tõrges oma luuretegevuse tulemusi avalikustama. Teadaolevalt toimusid eile Washingtonis USA ja Iisraeli luurete esindajate vahel kohtumised, kus eeldatavasti käsitleti just seda teemat. Kui USA luureraporti avalikustamine veel venima jääb, on tõenäoline, et ka Süüria rünnaku algus nihkub samavõrra edasi. ●

Limiteeritud rünnak on juba ette läbi kukkunud?

Kõik Süüria karistamise aktsiooni tahta koondunud riigid räägivad kui ühest suust väga piiratud ja lühikesest rünnakust.

Valge Maja pressiesindaja Jay Carney on mitmel korral karmilt välistanud, et soovitakse midagi muud kui Süüria karistamist keemiarelvade käikulaskmise eest. „Pole mingit plaani režiimi muutmiseks. Vastus antakse keemiarelvade käikuandmisele, mis on rahvusvahelise õiguse vastane,” rõhutas ta.

Sisuliselt täpselt sama teatas Briti peaminister David Cameron. „Asi pole Lähis-Ida sekumises või konflikti astumises. Asi on keemiarelvades. Nende kasutamine on vale ja me ei saa seda lihtsalt pealt vaadata,” rääkis Cameron.

Kuigi Valge Maja esindajad keeldusid ka eile avalikult täpsustamast, millist rünnakut president Obama Süüria karistamiseks ette näeb, eeldatakse kõige selle põhjal väga minimaalset vastust al-Assadile.

Teisisõnu tähendab see vähemalt esmajärjekorras turvaliselt distantsilt Süüria sõjaväebaaside pihta antavaid raketirünnakuid, eelistades sihtmärkide na neid sõjaväeosi, mille puhul kahtlustatakse seost keemiarelvade kasutamisega (vt ülalolevat kaarti).

Kuid nii USA kui ka Briti anouümsed valitsusallikad on välistanud Süüria keemiarelvade ladude ründamise, sest see võiks tsiviilelanikkonnale tähendada uusi kaotusi ja anda soo-

vitule vastupidist efekti. Paraku jätab see vastuseta küsimuse, mis peaks Süürias pärast rünnakut muutuma. Al-Assad jääb alles ning tal on pärast oma jõude nõrgenemist põhjust veelgi meeleheitlikumalt opositsiooni vastu võidelda. Ja kui tal muud relvad käest võetakse, siis miks mitte taas keemiarelvaga? Süüria liitlased Iraan ja Venemaa on hoiatanud plaanitavate rünnakute ettearvamat mõju eest kogu Lähis-Ida „plahvatuslikus” regioonis.

Kas USA ja liitlaste kavandatavate rünnakute või siis Süüria liitlaste hoiatuste tõttu puhkes Iisraeli elanike sees eile suurem gaasimaskide kokkuostu paanika ja riik kutsus igaks juhuks teenistusse sadu reservväelasi.

EKSPERT: TÕENDID PEAVAD KOHTUS KEHTIMA

Keemiarelvaeksperdi major Andres Rekkeri sõnul peavad ÜRO eksperdid keemiarelv kohta leidma tõendeid, mis kehtiksid kohtus. „Närvigaasi ühendid on ebapüsivad, nad püsivad õhus mak-

simaalselt 24 tundi,” ütles ta. „Ka mullas ja inimestes vähenevad kogused, kuid ma arvan, et jäägid jäävad nii palju alles, et tänapäeva tundlike meetoditega on võimalik neid määratleda.” ERR

PAET: SÜÜRIAS TEHTULE TULEB REAGEERIDA

„Väline sekkumine on viimane võimalus, aga nagu näha, siis diplomaatilised katsed sõda [Süüria kodusõda on kestnud üle kahe aasta] lõpetada pole kuhugi viinud. Keemiarelv kasutamisele

tuleb reageerida, et vältida selle kasutamist tulevikus,” ütles välisminister Urmas Paet. Juttu polevat sissetungist, vaid konkreetsete sihtmärkide ründamisest, mis ei too tsiviilohvreid. Delfi

VENE JA HIINA VASTUSEIS

Al Jazeera andmeil lahkusid Venemaa ja Hiina esindajad eile õhtul ÜRO julgeolekunõukogu istungilt, kus arutati võimalust kasutada Süüria režiimi vastu jõudu. Delfi

Eestlased ehitavad Jordaaniasse Süüria sõjapõgenike jaoks laagrit

Al-Azraqi põgenikelaager asub Jordaanias põhjaosas, keset kõrbe. Angaare – elumaju – ühendavad asfalteeritud teed. Laagri igapäevaelu korraldab meeskond töötab konteinerites.

Intervjuu

Kelli Seiton
kelli.seiton@epl.ee

Al-Azraqi laager on tõenäoliselt maailmas suuruselt teine põgenikelaager, mahutades kuni 130 000 inimest.

Ajal, mil lääneriigid vaevad Süüria karistamist väidetava keemiarelv kasutamise eest, valmistub Jordaanias avama teist põgenikelaagrit. Süüria piiri läheduses asuv laager peaks mahutama 130 000 Süüria sõjapõgenikku. Laagri ehitamises osalesid kaks eestlast – Lääne päästkeskuse haldustalituse juhataja Eiko Tammist ja Ida päästkeskuse vanemoperatiivkorrapidaja Rainer Asuküla.

●●Eiko Tammist, veetsite kuu aega Jordaanias missioonil. Mis oli teie ülesanne?

See oli humanitaarmissiooni raames põgenikelaagri ehitus Jordaanias, kus ehitasime Süüria põgenikele lisalaagrit. Üks on Zaataris (linn Süüria piiri lähedal Jordaanias – K. S.), kuhu mahub 120 000 põgenikku. See on täis ja nüüd ehitataksegi üks laager veel, et seda massi hajutada – al-Azraqi põgenikelaagrisse mahub 130 000 põgenikku. Meie ülesanne oli ehitada välja *reception* ehk vastuvõtuala – kontorid, dušid ja muu. Selle linna peakorter või ka linnaosavalitsus. ÜRO tiimid ja Punane Rist, kes seda asja kohapeal veavad, saavad nüüd sisse kolida ja hakata inimesi vastu võtma.

Põgenikelaagri plekkangar, kus inimesed hakkavad elama, veel pole. Küll

aga on ehitatud välja teedevõrgustik, WC-d koos septikutega, pesualad jms.

●●Millal võiks see laager esimesed põgenikud vastu võtta? Septembris peaks olema aktiivne põgenike sisseregistreerimine.

●●Kui palju laager tegelikult ikkagi mahutab, kas ka rohkem kui 130 000?

Peaks mahutama 130 000, aga kui vaatame linnatänavaid või maanteeääri, siis Süüria põgenikke on Jordaanias ikkagi päris palju. Kes kerjab, kes käib tööl, kohalikega läbisaamist eriti ei ole. Meie kohalikud autojuhid ütlesid, et ärgu me Süüria põgenikest välja tehku. Ega nad põgenikest eriti vaimustatud olnud.

Sama koha peal, kuhu me seda laagrit ehitasime, oli kuus aastat tagasi Afganistani sõjapõgenike laager. See lõhuti maha ja nüüd ehitatakse natuke konkreetsema infrastruktuuriga laager, kus on teed asfalteeritud, vee jaoks puurkaevud olemas. Eks ta jääb sin-

Elamispinnaks on kolm korda viis meetrit suur põrandata plekkangar.

na aastakümneteks – see ei ole ajutine laager.

●●Kuidas põgenikelaager al-Azraqis siis ikkagi tegelikult välja näeb?

Reaalselt näeb ta välja nii, et 20 kilomeetrit Azraqi linnast, keset kõrbe on rajatud teed, väiksed kvartalid. Kogu laagri pindala on neli korda seitse kilomeetrit ja see on jaotatud väikesteks linnaosadeks. Kui inimesed tulevad, siis on neil

Laagrit rajades tuli Eiko Tammistul (paremal) koos meeskonnaga paigaldada näiteks ka elektrisüsteemide maanduskaablit.

seal elamispind – plekkangarid, mis on umbes kolm korda viis meetrit ja ilma põrandata. Ühte angaari läheb üks perekond. Kõigil on ühine söögiala, ühine WC ja ka parkimisala neile, kel on vaja autot parkida. Eraldi on vastuvõtuala, kus nad saavad oma muresid kurta, eraldi on politsei- ja meditsiinipunktid.

●●Üks angaar on mõeldud

ühle perele. Kui suur see pere olla võib?

Kui kohalikega rääkisin, siis nemad ütlesid, et keskmine perekond on viis last ja kaks täiskasvanut.

●●Põgenikud, kes sinna tulevad, on jätnud suure osa oma varast maha. Kas see angaar on kuidagi sisustatud?

Ei. **●●Kõik, mis endal kaasas**

Süüria põgenikud Jordaanias

●●554 000 Süüria põgenikku on Jordaanias valitsuse hinnangul pagunud riiki alates 2011. aasta märtsist.

●●54 000 põgenikku on tulnud Süüriast Jordaaniasse selle aasta jooksul.

●●120 000 ja enamgi Süüria

põgenikku on Zaataris laagris. See on maailmas suuruselt teine põgenikelaager ja Jordaanias suuruselt viies asula.

●●60% Zaataris põgenikelaagri populatsioonist moodustavad lapsed.

Allikas: UNCHR

Ümar ja uksega hele angaar on üks võimalik põgenikelaagri elumaja variant. Augusti keskel ei olnud veel otsustatud, kas valitakse uksega angaari või sellised, millel on ainult katus. Põrandat pole kummalgi.

Eesti toetas 100 000 euroga

Al-Azraqi laager on ÜRO põgenike ülemkomissari büroo (UN Refugee Agency, UNCHR) vastutusalas. UNCHR tegeleb põgenikelaagrite ehitamisega üle maailma. UNCHR tegi ehitamise abipalve organisatsioonile IHP (International Humanitarian Partnership), kuhu kuulub ka Eesti.

Eesti panustas kahe meeskonnaliikme ja viie konteineri ostu rahaga. Meeskonda kuulusid eestlased, norralased, taanlased ja rootslased, kes tegid tööd kahes vahetuses.

Eesti toetas Süüria põgenikelaagri ülesehitamist 135 000 USA dollariga (umbes 101 000 euroga).

Tartu linnavolinik Urbo Vaarmann pettis PRIA-lt välja hiigeltoetuse?

Foto: Hendrik Osula

Üleeile päeval pidasid lätlastest ehitajad Torma moonakatemaja juures lõunapausi, hoone ise võtab juba ilmet.

Tartu maakohus algab veebruaris kohtuprotsess, kus kohtupinki peab istuma linnavolinik.

Holger Roonemaa
holger.roonemaa@epl.ee

Loo keskmes on Jõgevamaal asuva Torma mõisa vana moonakatemaja, mis kuulub ametlikult tema abikaasale Ljudmila Vaarmannile. Kaks aastat tagasi otsustas Vaarmann taotleda PRIA-st raha, et maja korda teha. Plaan oli suurejooneline: taotluse järgi kavatses Vaarmann peale hoone rekonstrueerimise ehitada selle kõrvale kõlakoja, lipuväljaku ja kämpingumajakesed ning rajada isegi tiigi. PRIA-le grandioosne plaan sobis ja moonakatemaja hoonestusõiguse omanikule OÜ-le Puhkemaja otsustatigi anda 283 000 euro suurune toetus. Töö läks käima.

Bluffisid hinna üles

Paraku ilmnes, et Vaarmanni taotlus ei pruukinud olla läbinisti aus. Nimelt süüdistab prokuratuur Vaarmanni ka ettevõtjat Oleg Kuzmini nüüd selles, et nad bluffisid projekti hinna üles ja pääsesid seeläbi ise omaosaluse maksmisest. „Süüdistuse järgi tegutsesid Urbo [Vaarmann] ja Oleg [Kuzmin] grupis selleks, et saada PRIA-lt võimalikult suurt toetust ja näidata objekti ehitusmaksumust võimalikult kõrgena. Nad leppisid kokku tehingute jada erinevate alltöövõtjatega, kuigi tegelikkuses tehingutes osale-

nud äriühingud lepingujärgseid ülesandeid ehitustööde korraldamiseks ei täitnud,” avaldas Lõuna ringkonna-prokuratuur Eesti Päevalehe päringu peale süüdistuse sisu. Seejuures ulatus omaosaluse suurus 50%-ni ehk mäng käis väga suure summa peale. Seda kinnitab ka asjaolu, et prokuratuuri taotlusel on seatud moonakatemaja kinnistule ja ka sellele võetud 100 000 eurosele hüpoteegile keelumärge. PRIA jõudis ligi 300 000 eurosest toetusest välja maksta 95 000, enne kui väljamaksed seisma pandi.

Vaarmann oli selleks ajaks jõudnud juba esitada ka uue

Süüdistuse järgi võimaldas Vaarmann PRIA ametnikul oma hoones pidu pidada.

väljamaksetaotluse rohkem kui 63 000 eurole. Siit saab lugu uue keerdkäigu. Nimelt ehkki uurimise alguses kahtlustas keskkriminaalpolitsei Vaarmanni ka pistise võtmises, peab ta kohtus ennast kaitsma pettuse kõrval hoopis pistise andmise süüdistuses.

Väidetavalt andis Vaarmann pistist oma tuttavale PRIA ametnikule Ülle Märssile, et ta uuriks, mispärast toetuse uue osa väljamaksmine venib, ja võimaluse korral kiirendaks väljamaksmist. Milles pistis seisnes? Süüdistuse järgi võimaldas Vaarmann PRIA ametnikul pidada samas moonakatemajas sünnipäevapidu ja et sellest vähe poleks, sai Märssi lähedane ka võimaluse reklaamida enda korraldatud üritust ühes meediaväljaandes. ●

Vaarmann seekord valimistel ei kandideeri

Urbo Vaarmann nimetas Eesti Päevalehega vesteldes kriminaalasja poliitiliseks ja keeldus muudest kommentaaridest. Ehkki ta loobus pärast kriminaalasja avaliku tulekut kohast Tartu volikogus, taastas ta volitused tänava

suvel. Eelolevatel valimistel Vaarmann siiski ei kandideeri. Samamoodi töötab PRIA-s seni edasi Ülle Märss. PRIA pressiesindaja põhjendas seda muuhulgas süütuse presumptsiooniga. Vaarmanni süüdistatakse pistise

andmises ja soodustuskelmuses ja Märssi pistise võtmises. Soodustuskelmuse süüdistuse on saanud ka Oleg Kuzmin ja talle kuuluv OÜ Avicia ning nii soodustuskelmuse kui ka pistisesüüdistuse OÜ Puhkepessa.

Urbo Vaarmann

FENSTER

TUNNUSTATUD AKNAEKSPERT

Uued aknad aegsasti ette – suvi säilib kauem!

Tellimine ☎ 1775
www.fenster.ee

Uue aja maanteekraavid külhvavad ääretut pahameelt ja suurt rahulolu

Analüüs

Rein Sikk
rein.sikk@epl.ee

Küsimus, kas olulisemad on mõnusalt läbitavad teed või elus inimesed, püsib juba rohkem kui kümme aastat vastuseta.

Eestis rajatakse järsu serva ja kitsa teepervega sügavaid maanteekraave 1999. aastast. Senini puuduvad andmed, kuidas mõjuvad need kraavid liiklusohutusele. Õelda roolikeerajate seltskonnas „maanteekraav“ on sama, mis minna tikkudega heinaküüni.

Ärritav kraav

Maanteeamet pole suutnud avalikkusele veenvalt selgitada, miks on vaja rajada niiniimetatud eurokraave, mida veebikommentaarides on nimetatud ka tapjakraavideks ja mõrtsukraavideks. Euronõudeid maanteekraavide rajamiseks pole. Seega on kõik, mis Eestis ehitatakse, meie endi tarkuse vili.

Hoolimata hoogsast kümendipikkusest kraavitamisest puudub maanteeametil statistika, kui palju selliseid kraa-

muldkeha üleniiskumise eest. Üleniiskunud teetammi kandevõime on oluliselt väiksem kui kuival muldkehal. Maanteeameti teede arengu osakonna projektijuht Jüri Kirotam täiendas, et kraavi sügavuse tingivad ainult kohalikud olud, euronõudeid kraavide jaoks pole.

Liiklusõnnetuste tagajärgede ja kraavide seoste kohta kirjutas Kirotam, et asulavälistel teedel on õnnetustest suure ülekaalus teelt väljasõidud. Neid on 2,5 korda rohkem kui muid avarisiid. „Saja õnnetuse kohta on kokkupuortes hukkunud aga neli korda rohkem ja vigastatuid 15% rohkem kui teelt väljasõitides,“ tõi Kirotam näite. Ta lisas, et kraavide võimaliku mõju selle statistikaga siiski esile tuua ei saa, sest valdav osa kokkupuortes lõpeb vähemalt ühe osalenud sõiduki teelt välja libisemisega. Kui palju mõjutas vigastuste raskusastet esmane kokkupuorte ja kui palju sellele järgnenud kraavisõit, on raske hinnata.

Süütu kraav

„Maanteeametil puudub statistika sügavatest maanteekraavidest põhjustatud liiklusõnnetuste kohta põhjusel, et kraav iseenesest ei põhjusta liiklusõnnetusi,“ andis teada ameti liiklusekspert Vilu Vane. Harjumaa raskete liiklusõnnetuste uurimiskomisjoni kuuluv Vane lisas, et alates 2001. aastast on uuritud üle 300 surmaga lõppenud liiklusõnnetuse. „Ei mäleta, et neis oleks probleemina ära märgitud kraavi sügavus.“

Politsei hoiab hämmastaval kombel suu liiklusohutuse koha pealt kinni. Pressiesindaja Kaarel Kuusk soovitas pöörduda maanteeameti poole. „Politseil puuduvad statistilised andmed, et Eestis oleks liikleja hukkumise põhjuseks olnud maanteekraav,“ märkis ta.

Valik Eesti Päevalehe fotoarhiivis olevaid jäädvustusi, kus autosõit on lõppenud sügavas kraavis. Maanteeameti ja politsei esindajad väidavad, et kraav iseenesest pole olnud ühegi avarii põhjus. Fotod: Kaspar Pokk, Jassu Hertsmann, Rein Sikk

KOLM ETTEPANEKUT

1. Majandusministeeriumil tuleb lõpetada absurdne olukord, kus maanteeamet on nii teede ehitamise korraldaja kui ka nende liiklusohutuse hindaja. Siin on huvide konflikt.

2. Maanteeametil tuleb rohkem avalikkusega suhelda, et roolikeerajad mõistaksid kraavitamisplaane ja kraavitamise põhjuseid.

3. Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumil koos sotsiaal- ja siseministeeriumiga tuleb teha kraavitamise analüüs, tuua esile reaalse kasu teedele ja oht liikluse turvalisusele. Ainult emotsioonide najal ja statistika puudumisele viidates jätkata on tobe.

Hävitav kraav

Otseselt puutuvad kraavide põhjustatud kahjuga kokku kindlustusfirmad. Seesami kahjukäsitluse osakonna juht Ly Jõhvik möönis, et turvatunde puudumist uut teedel on kogunud paljud liiklejad. „Kindlasti mõjutavad kraavid kahjude suurust. Nn eurokraavides vänduvad enamasti nii vedukautode kui ka haagiste raamid, mis tähendab väga kallist remonti või täishävingut. Kui buss kaldub teelt kõrvale, on ümberminek ja inimvigastused garanteeritud. Laugema perve korral jääks buss küll kaldu, aga püsti.“ Ka Ingese kindlustusfirma juhatuse liige Lauri Riit kinnitas, et kraavid mõjutavad vara- ja isikukahju suurust.

„Ilmselt võtab aega, kui nende kraavidega teedel saab mitmed talved üle elatud, ja siis võime analüüsida, kas teelt väljasõidul kraav vigastuse tekkes ka mingit rolli mängib,“ lisas Tallinna kiirabi peaarst, Eesti kiirabi liidu juhatuse aseesimees Raul Adlas. „Teekraavide temaatika põhjalikum uurimine on oluline,“ arvas

Eesti liikluskindlustuse fondi kahjuennetuse valdkonna juht Erik Ernits.

Teeperveta kraav

„Väga kitsal teepervenal hädapeatatud sõiduk häirib liiklust kogu teelõigul. Eriti suur on probleem talvel,“ arvas transpordi ametiühingu liiklusspetsialist Tarmo Kahem.

„Olles autoroolis aastast 1973 nõustun, et sügav maanteekraav ei suurenda turvatunnet,“ leidis Eesti taksojuhtide liidu juhatuse liige Lembit Poolak. Tema sõnul muutub sügav kraav liiklusohutlikuks, kui tee on vihmalibed või kiilasjäine. Rääkimata juhtudest, mil teele jookseb loom. „Teelt väljasõit sügavasse kraavi võib lõppeda sõidukis olevatele inimestele tõsiste vigastuste ja sõiduki korraliku lõhkumise, kui mitte mahakandmisega. See teadmine ei suurenda turvatunnet,“ nentis Poolak. Tema arvates peaks liiklusõnnetuste ekspertiisis käsitlema, milline oleks avarii tagajärg, kui sõit ei lõpeks sügavas kraavis.

Autoettevõtete liidu direktor

Villem Tori nägi samuti probleemi teepennardes. „Teearr peaks pakkuma ohu korral kaitset kraavide eest, andma võimaluse ohu eest pagemiseks. Kui tõusudel ja langustel puudub piisavalt lai teeäär, kus libeduse korral karedamat pinda otsida, ongi risk olemas. Võime ainult õnne tänada, et esimeste libeduste ja talvelibedustega Lõuna-Eesti teedel pole tõusudel juhtunud õnnetusi, kus raskeveok või buss tõusu lõpuni ei jõua ja asub tagasi libisema ning teeäärast abi ei ole,“ ütles Tori. Ta tõi näiteid kasutatud pehmetest teepennardest, mis on põhjustanud bussioõnnetusi, sest sõiduk on vajunud läbi perve ja rullunud üle katuse.

Kui maanteeameti spetsialistid välja arvata, siis arvasid kõik küsitlused, et kindlasti tuleks analüüsida nii teede ehituse tegeliku mõju liikluse turvalisusele kui ka kraavide ja liiklusõnnetuste raskusastme seost. Praegu, kui maanteeamet korraldab nii ehitamist kui ka ehitatu turvalisuse hindamist, pole objektiivsus garanteeritud. ●

Pole statistikat, et Eestis oleks liikleja hukkumise põhjuseks olnud maanteekraav.

ve on rajatud. Pole ka analüüsi kraavide ja liiklusõnnetuste seoste kohta. Tänapäeval, et seos puudub, ajab tavalikele harja punaseks, mitte ei rahusta neid.

Oluline kraav

1999. aastal sätestatud kraavitamisnormide aluseks oli Tallinna tehnikaülikooli teadurite töö. TTÜ teadainstituudi teadur Tiit Metsvahi selgitas: „Kraavid on maantee püsivuse tagamiseks kõige olulisemad. Nende ülesanne on kaitsta

Reformierakonna juhatuse registreerimiskatse takerdus bürokraatiasse

Juhul kui juhatuse usalduskrediit peaks ühel hetkel küsitavaks muutuma ja kutsutakse kokku erakorraline üldkogu, siis Andrus Ansipi kinnitusel ta enam Reformierakonna esimeheks ei kandideeri.

Foto: Hendrik Osula

Peaministripartei võib minna kohalikele valimistele vastu juhtkonnaga, mida äriregistrist ei leia.

Kristjan Pihl
kristjan.pihl@epl.ee

Juunis äratas äriregistri kandeid tegeva kohtutöötaja tähelepanu Reformierakonna juhatuse registreerimisavaldus. Ametnikule näis kahtlane, et üldkogu protokollija koostas dokumendi teisiti kui varem, ja ta lükkas seetõttu avalduse tagasi. Pärast seda, kui erakond otsuse vaidlustas, tekkis „sõna sõna vastu” olukord ja vaidlusmaterjal saadeti edasi kohtunikule, kes peab nüüd otsustama, kas juhtiva valitsuserakonna avaldus oli õiguspärane. Uus juhatuse ametis olnud juba kolm kuud, kuid ametlikku kinnitust selle kohta pole tänaseni.

Reformierakonna peasekretäri Martin Kuke selgituste

kas lisa on protokollis lahutamatu osa või mitte.

Siiski võib oletada, et vormistusvead polnud peamine, mis ametniku ettevaatlikuks muutis. Samal ajal tuli avalikuks Reformierakonna võltsimisskandaal, mis mõni aeg hiljem kulmineerus europarlamenti saadiku Kristiina Ojulandi erakonnast väljaviskamisega. Erakonna tuumiku silmis oli sellega asi klaar, kuid mitmed õigusala spetsialistid avaldasid arvamust, et elektrooniline hääletamine toimus üldkogul ebaseaduslikult. Seega ei tohtinuks internetihääled üldse lugeda. Ka mitmed reformierakondlased eesotsas kunagise esimehe Siim Kallasega avaldasid arvamust, et loogiline käik oleks korraldada uued valimised.

Ise sisulist probleemi ei näe

Reformierakond raiub aga vastu, et juhatuse üldkogu dokumendid on igati korrektsed. Nende kirjalikust vastusest

Eesti Päevalehele ei selgu, kas etteheiteid erakonnale oli veel, nagu ka seda, miks nad kohtunikuabi palvel puudusi ei kõrvaldanud, kui selline ettepanek

üldse laekus. „Tegemist on tehnilist laadi küsimusega ja sisulist probleemi me ei näe,” vastas peasekretär.

Mil määral Reformierakonna väited vett peavad, jääb selgusetuks seni, kuni kohtunik Indrek Parrest Harju maakohutuse asja menetleb. Et aga kolm kuud kestnud vaidlus puudu-

tab üksnes protokollis vormistust, kõlab Tartu ülikooli äriõiguse dotsendi Andres Vuti sõnul äärmiselt ebatõenäoliselt. „Kui seal oleksid üksnes tehnilised probleemid, antaks probleemi likvideerimiseks tähtaeg. Seal peab olema mingi puudus, mida ei ole võimalik kõrvaldada,” rääkis Vutt.

Ehkki juhatuse määramine on ühingu enda liikmete suva ja seega annab sellele legitiimsuse juba ainuüksi maikuine üldkogu otsus, kohustab seadus sissekande tegema ka äriregistrisse. Vutil ei meenu ühtegi sarnast olukorda, kus registreerimine oleks mõnele erakonnale probleeme valmistanud. „Keeldumisotsus pole tavaline praktika, isegi äriühingu puhul ei tule juhatuse liikmete registrisse kandmisega sarnast näidet meelde, kus otsus nii kaua viibib,” põhjendas Vutt.

Juulis asus Reformierakonna poolt asjaga tegelema advokaat Jako Laanemägi, kelle sõnul on

nad teinud kõik endast oleneva, et asja menetletaks kiiresti. „Kuna registrimenetluse läbiviimine ega menetlemise kiirus ei sõltu Reformierakonnast, siis seda saab praegu kommenteerida ainult kohus,” ütles Laanemägi. Kohtu pressiesindaja palus Eesti Päevalehel küsimustega uuesti pöörduda järgmisel nädalal.

Hoolimata sellest, kas ja millal kandeotsus tuleb, jääb üles hulk küsimusi. „Kui juba valitsuserakonnal, kelle käsutada on rohkelt juriidilist nõu, ei õnnestu oma paberimajanduses korda luua, siis kuidas peaks hakkama saama ettevõtmistuse tavakodanik?” küsis Vutt retooriliselt. Kuid enne, kui Reformierakond asub põhjust leidma liialt keerulises seadustikus või kohtusüsteemi aegluses, tasub meenutada, et viimased kaheksa aastat on justiitsministrina süsteemi korraldanud just nende oma erakonnakaaslane. ●

Miks on oluline erakonna juhatuse registreerida?

Esimene põhjus tuleneb mittetulundusühingute seadusest, mis käsib juhatuse liikme vahetumisel registripidajale sellekohase avalduse esitada.

Kuid õigusteade Andrus Vuti sõnul on äriregistri ka puhtpraktiline ülesanne – avalikustamine. „Nii on kolmandatele isikutele selge, kes konkreetselt ühingu esindab ja kelle poolle vajadusel pöörduma peaks,”

ütles Vutt. Äriregistri kanne ei loo juhatuse liikmetele otseselt mingeid lisakohustusi, erakonna esindusõiguse saavad nad kohe pärast seda, kui üldkogul ametisse määratakse. Mõnel erandjuhul võib aga lepingu teine pool kokkuleppes taganeda, tuginedes leppe tühisusele. „Kokkuvõtteks – otseselt see nende elu ei sega, aga näeb igal juhul narr välja.”

VALIMISED oktoobris 2013

Kandidaadid tegutsevad

● Kirjanik Arvo Valton kandideerib valimistel Vaba Tallinna Kodaniku nimekirjas. Delfi

● Haapsalu linnaapea Urmas Sukles on Reformierakonna linnaapeakandidaat, otsustati teisipäeva õhtul erakonna Haapsalu piirkonna koosolekul. Lääne Elu

● Edgar Savisaar sai patriarh Kirillilt õigeusu kiriku ordeni, kohal oli ka Tallinna TV. Delfi

● Pirit linnaosavalitsus kutsub lapsi kinno ja lubab valimispropagandat mitte teha. Delfi

● Eilsel Reformierakonna Tartu piirkonna üldkoosolekul kinnitati valimisprogramm ning sajalikmeline valimisnimekiri – esinumbriteks valimistel on linnaapea Urmas Kruuse, erukindral Ants Laaneots ja ettevõtja Triin Anette Kaasik. EPL

● Erukindral Ants Laaneotsa kutsus Tartu kohalikel valimistel kandideerima peaminister Andrus Ansip. Delfi

● Põhja-Tallinna linnaosavanemate hiigelsuurte plakatite

juhtumil on korruptiivse konkurentsielise loomise tunnused ning kui praegused seadused ei pea seda rikkumiseks, tuleks seadusi muuta, leiab Andres Herkel. ERR

● Tallinna abilinnapea Taavi Aasa sõnul pole Reformierakonna linnaapeakandidaadil Valdo Randperel, kes tahaks võimule tulles linna eelarvest kärpida ligi 30 miljonit, linna rahaasjadest õiget ülevaadet. ERR

● Reedel toimub Maire Aunaste uue saatesarja „Mehed räägivad armastusest” salvestamine, kus pidi oma armukogemusi jagama ka Eerik-Niiles Kross, kuid ETV juhtkond keelas selle ära ja ootab Krossi saatessse alles pärast valimisi. Postimees

● Lasnamäel kandideeriv Juku-Kalle Raid: peale Edgari kandideerib seal ka kultuurseid inimesi. EPL

KOHILA VINEER

Rahvusvaheline puidutöötlemisettevõtte otsib oma meeskonda tehniliselt taiplikku inimest, kellest kasvaks välja käsikäes ettevõtte arenguga asjatundlik elektrik. Ametikoht eeldab loogilist mõtlemist, head mälu, emotsionaalset tasakaalukust, koostöövalmidust, järjekindlust ja arenenud vastutustunnet.

Tööd saab ELEKTRIK

Töö kirjeldus

- Elektripaigaldiste igapäevane korrashoidmine
- Seadmete ja mehhanismide kontrollimine, hooldamine ning remontimine
- Elektriseadmete, tarvikute ja elektrijuhtmetiste hooldamine, paigaldamine ja seadistamine.

Sinust võib saada meie meeskonna liige, kui

- Sul on vähemalt elektrialane kutseharidus
- Sa omad vähemalt 2-aastast erialast töökogemust
- Sul on hea eesti keele oskus kõnes
- Sa oskad iseseisvalt töötada, oskad kasutada tehnilisi ja elektrilisi mõõtevahendeid
- Sul on tehniline taiplikkus ja loogiline mõtlemine
- Sa oled sõbralik, usaldusväärne ja kohusetundlik ning valmis meeskonnatöös

Kasuks tuleb seadmete automaatika tundmine.

Ettevõtte pakub

- Tähtajatut töölepingut
- Kindlat sissetulekut
- Huvitavat ja dünaamilist tööd kaasaegses ettevõttes
- Võimalust ametialaseks ja isiklikuks arenguks

Lisainfo:

Töö hakkab toimuma vahetustes.

Töö asukoht: Kohilas

Lisainfo: Margo, tel 4820288

CV saata: margo@kohilavineer.ee

Ei meenu, et mõnel erakonnal oleks registreerimine probleeme valmistanud.

valguses tundub kohtuametniku keeldumisotsus omajagu kentsakas. Probleem seisnes selles, et hääletustulemusi ei esitletud dokumendi põhiosana eraldi päevakorrapunktis, nagu tavaliselt, vaid need olid paigutatud lisamaterjaliks protokollis lõppu. Nüüd oodataksegi kohtuniku hinnangut,

Tartu laseb valimiste aastal linlastel näpuotsaga eelarvet planeerida

1% investeeringute eelarvest ehk 140 000 eurot kulutatakse linlaste ideede kohaselt.

Katre Tatrik
katre.tatrik@epl.ee

Tartu linn võtab esimese Eesti omavalitsusena järgmise aasta eelarvet koostades kasutusele kaasava eelarve, mis tähendab linnaeelarve ühe osa linlaste otsustada andmist. Tegelikult see muidugi nii lihtne ei ole: linlased saavad esitada ideid, mida nad tahaksid linnas teoks teha, populaarsemate mõtete väljaselgitamiseks korraldatakse hääletus ja siis otsustavad ikkagi ametnikud ja spetsialistid, millised neist popimatest ettepanekutest teoks tehakse.

140 000 euro eest on võimalik rajada näiteks mänguväljak või ehitada jalgrattatee.

Tartu linnaeape Urmas Kruuse ütles, et umbes 1% investeeringute eelarvest ehk 140 000 eurot tundus Tartu tingimustes sobiv summa, mille investeerimine jätta linlaste otsustada. „See on küllalt suur raha, millega saab juba üht-teist ära teha,” lausus Kruuse. Tema sõnul saaks selle eest ehitada näiteks mänguväljaku või rajada kuhugi jalgrattatee. „Kaasavaks eelarveks eraldatav summa ei saa olla liiga väike, sest siis ei teki linlastel huvi protsessis osaleda. Samas ei saa see olla ka väga suur, sest idee realiseerimine peaks mahtuma ühe aasta sisse,” lisas Kruuse.

Urmo Kübar EMSL Vabaühenduste Liidust nimetas end suureks kaasava eelarve toetajaks. Tema sõnul on teisteski omavalitsustes varem kaasava

eelarve elemente kasutatud, ent nii suures mahus, kui Tartu seda teeb, pole seda Eestis varem tehtud. Kübar ei pea probleemiks, et kaasavat eelarvet otsustati proovida just valimiste aastal. Ühtlasi nentis ta, et oht, et kaasamise projektide puhul üritatakse populaarsust koguda, jääb siiski alati. „Oluline, et linnavalitus näitaks üles tõelist tahet jõuda läbi kaasamise paremate otsusteni,” sõnas Kübar.

Tartu linnaeape Urmas Kruuse ütles, et tartlasi kaasava eelarve koostamist võib sel aastal nimetada katseprojektiks. „Loodan väga, et see õnnestub ja sellest kujuneb iga-aastane eelarve koostamise osa,” märkis Kruuse.

Ka E-Riigi Akadeemia Sihtasutusest, kes kaasava eelarve menetluse juhendi Tartu linnavalitsusele välja töötas, öeldi, et teised omavalitsused suhtusid ettevõtmisse skeptiliselt. „Peamiselt öeldi, et meil ei ole vaba raha,” ütles Jelizaveta Krenjo-

va E-Riigi Akadeemia Sihtasutusest. Tema sõnul arutati ideed ka Tallinnaga, kuid elluviimiseni see ei jõudnud. Urmo Kübara sõnutsi on omavalitsustele ideed soovitatud ja üldiselt ollakse poolt, kuid ei taheta esimesena proovida.

Tšarterlennud lõunamaale

Tartus on aga alates möödunud nädala kolmapäevast inimesed esitanud juba mõnikümmend ideed, kuidas peaks kulutama 140 000 eurot Tartu linna eelarvest.

Näiteks on välja pakutud, et koolide otsaseintesse tuleks rajada vertikaalaiandid-katse-laborid, korraldada Tartu lennujaamast tšarterlende Toscana päikese alla, remontida saksa kultuurikeskus, rajada uued mänguväljakud, rulapar-

Raadi elanik ja Eesti Rahva Muuseumi Raadi haldusjuht Ülo Siimets on esitanud kaasava eelarve projekti raames juba neli ideed, kuidas elu Raadil võiks paremaks muutuda. Üks tema soov on Raadi parki mänguväljaku rajamine.

Foto: Hendrik Osula

gid ja rattateed – need on näited mõtetest, mida Taru linnavalitsuse lehele 140 000 euro kasutamiseks on juba pakutud. Ideid saab esitada 10. septembrini.

Kuigi esitatud ideede seas leidub ka lihtsalt hüüatusi ja kõik mõtted pole põhjalikult läbi mõeldud, hindab Tartu kaasava eelarve projekti koordinaator Lilian Lukka projekti algust kordaläinuks. „Eks kõige paremad ja veenvamad ideed tule ikka viimastena,” tõdes ta.

Kui ideede kogumine lõpeb, tulevad Lukka sõnul nii linnavalitsusest kui ka väljastpoolt kokku valdkonna spet-

sialistid, kes hindavad pakutud ideede teostatavust ja eelarvesse mahtumist. Ideed, mis mahuvad spetsialistide arvates eelarvesse ja on teostatavad, antakse linlastele hinnata. Selleks korraldatakse novembris ideid tutvustav üritus.

Ideid, mida Tartus 140 000 euro eest teha tuleks, saab esitada 10. septembrini.

Kuigi linnavalitsus pole veel otsustanud, kuidas see üritus täpselt toimub, arvab kaasava eelarve idee propageerija Urmo Kübar, et kindlasti ei tasuks piirduda üksnes ideid tutvustava üritusega. Selle ase-

mel soovivat ta aruteluüritust, kus inimestele antakse võimalus ideede üle mõtteid vahetada. „Ainult nii saab kindel olla, et võitjaks ei osutu idee, mida esitles parim kõne- või müügimees,” ütles Kübar. „Kui sa lood võimaluse arutada, teevad inimesed põhjendatud otsuseid. Siis inimesed toetavad võib-olla ka teise linnaosa ideid, kuna neile tundub see lihtsalt mõttekam.”

Kui teostatavad ideed on välja valitud, saavad kõik vähemalt 16-aastased inimesed, kelle elukoht on Eesti rahvastikuregistri andmetel Tartu linn, anda oma hääle lemmikule. Enim hääli kogunud idee või ideed kinnitatakse detsembris linna eelarvesse ja viiakse järgmisel aastal ellu. ●

Kaasav eelarve sündis Brasiilias

Brasiilia Pôrto Alegre linna katsetas seda esimest korda 1989. aastal. 1970-ndate alguses tekkisid kogu Brasiilias kohalikud valitsusvastased liikumised, eriti vaesemate piirkondade elanikud ei olnud valitsuse tegevusega rahul. Kaasav eelarvemenetlus oli üks väljapääs kaosest. Selles nähti kohaliku võimu demokratiiseerimise meetet.

Kaasavat eelarvemenetlust on rakendanud ka Saksamaa, Suurbritannia ja Prantsusmaa. **Allikas: E- Riigi Akadeemia Sihtasutus**

Kaitseminister Reinsalu küsib Jürgen Ligilt raha Patarei katuse remondiks

Viimane talv on Patarei kompleksile hävitavalt mõjunud ja vesi pääseb katusest hoonesse sisse.

Kaisa Alliksaar
kaisa.alliksaar@epl.ee

Kaitseminister Urmas Reinsalu palub rahandusministeeriumilt 2014. aasta riigieelarvest raha Patarei vangla katuse rekonstrueerimiseks. „Viimase talve jooksul on mälestise olukord silmapaistvalt hal-

venenud ning kogu Baltikumis ja Põhjamaades unikaalne militaarialugu ja riikluse lugu hõlmav kompleks on hävinemisohus,” kirjutas Reinsalu üleile rahandusminister Jürgen Ligile saadetud pöördumises.

Patarei vangla katus on suuresti ehitatud 19. sajandil. Eesti sõjamuuseumi juhataja Kristjan Lutsu sõnul on seda vahepeal minimaalselt parandatud. „Karniis on suurte kahjustustega ja vesi voolab vabalt sisse, seinte pinnal on arene-

nud mikroorganismid. Eriti halvasti mõjus katusele möödunud talv, mis on toonud kaasa vajaduse kohe sekkuda,” rääkis ta.

Erainvestorit ei ole hetkel hoonet haldav Riigi Kinnisvara AS (RKAS) leidnud ja iga aastaga võib see keerulisemaks muutuda, kuna mida kauem hoone laguneb, seda kallimaks selle renoveerimine läheb. Pealegi valmistab probleeme keeruline ligipääs objektile.

RKAS-i kommunikatsioon-

Patarei vangla katus on kohati üle saja aasta vana ja pole ime, et see läbi laseb. Hiigelkompleksi katuse vahetamine on aga väga kulukas töö.

Foto: Ilmar Saabas

nijuht Madis Idnurm kinnitas, et RKAS ei jäta Patarei vanglat lagunema ja otsib endiselt investoreid. „Oleme algatanud uue detailplaneeringu, millega soovime muuta Patarei merekindluse hoonestuskonptsiooni kasutajasõbralikumaks,” rääkis ta. Kantsleilik väljend hõlmab endas näiteks katusega aatriumi loomist ja kohvikutega promenaadi. Ühtlasi mõõnis Idnurm, et tegu on suuremahulise projektiga, mis nõuab palju raha. Lagunemise kohta

ütles Idnurm, et avariilisi töid on RKAS teinud ja asutus täidab oma kohustust, tagamaks hoone säilimine. „Suuremate tormidega on tuul katusekive laiali pildunud ja siis on need asendatud,” sõnas ta.

Sõjaajaloo keskus

Kaks aastat tagasi avaldas Eesti sõjamuuseumi juhataja Kristjan Luts Päevalehes lootust, et Patarei vanglast peaks saama Ida-Euroopa sõjaajaloo keskus ehk võimas muuseumi kompleks, ja selleks loodeti

raha saada ka euroliidu fondidelt. Luts mõõnis, et nad olid ka siis teadlikud, et EL-i kaasrahastuse leidmine enne 2015. aastat on keeruline. „Perioodiks 2007–2013 mõeldud üleriigilise tähtsusega turismiobjektide investeringutoetuste vahendid ammendusid juba 2009,” seletas Luts.

Suurejoonelise sõjamuuseumi ideest ei ole sugugi loobutud. „Töötame aktiivselt selle nimel,” ütles Luts ja lisas, et renoveeritud Patarei kompleksi võiks näha aastal 2020. ●

Transpordiamet: Tehnika tänaval parkimine oli ohtlik

Äsja renoveeritud Tehnika tänava Lilleküla-poolses otsas on üleöö kadunud kõik parkimiskohad ja selle asemel on maha märgitud jalgrattateed. Parkimist reguleerivad märgid on veel alles, kuid kohe nende kõrvale on pandud ajutised parkimist ja peatumist keelavad märgid.

Tallinna transpordiamet põhjendab parkimiskohtade kaotamist kastaniallee kaitsmise ja senise ohtliku parkimi-

se kaotamisega. „Kahes suunas mööduvad sõidukid ei jätnud mööduvate sõidukite ja sõidutee poolelt sõidukis- se sisenejate vahele piisavalt vahet ning see muutis parkimise ohtlikuks,” selgitas Tallinna transpordiameti liiklus- korralduse osakonna juhataja Talvo Rüütelmaa.

Rüütelmaa sõnul ilmnes spetsialistide koostatud liikluslahenduse koostamisel, et Väike-Ameerika ja Pärnu mnt

poolses osas parkis ainult kümnekond sõidukit. Edaspidi saavad elanikud seda teha kõrvaltänaval. „Läheduses asuvatel kõrvaltänavatel on piisavalt vabu parkimiskohti,” ütles Rüütelmaa.

Teine põhjus, miks Tehnika tänavale ei saanud ehitada parkimiskohti ja eraldi jalgrattateed, oli kastaniallee puude juurestik, mis oleks saanud teetööde tõttu kahjustada. **Kristi Helme**

Ringkonnakohus tühistas Alice Järveti süüdimõistmise

Tallinna ringkonnakohus tühistas eile endise politseiurija Alice Järveti süüdimõistmise politsei infosüsteemist andmete lekitamises ja saatis kaasuse tagasi Harju maakohutusse, kus see tuleb arutusele juba kolmandat korda.

Ringkonnakohtu hinnangul tuli Järveti süüdimõistmine täies ulatuses tühistada. „Kohtuotsuses puudub tõendite analüüs täielikult,” põhjendas ringkonnakohus.

Harju maakohus tunnistas Järveti esimest korda süüdi 2011. aasta kevadel ja mõistis talle ligi 9400 eurot trahvi. Järvet kaebas otsuse ringkonnakohtusse edasi, kuid kohus jättis selle muutmata. Järvet kaebas edasi riigikohtusse, mis tühistas mullu 5. aprillil süüdimõistmise ja saatis asja uueks arutamiseks Harju maakohus-

se, mis langetas tänavu märtsis uuesti süüdimõistva otsuse. Järvet kaebas uuesti edasi ringkonnakohtusse, mis nüüd langetas otsuse, et maakohus pole tõendeid analüüsinud ja peab minema uuele ringile.

Järvetit süüdistatakse selles, et töötades Põhja prefektuuris lekitas ta oma toonasele elukaaslasele, keskerakondlasest Erki Korpile mitme inimese tervist ja eraelu puudutavaid andmeid. **Delfi**

Anni Arro: mehed pole paremad kokad

Komeedi ja Kukekese kohvikute omanik, kokk Anni Arro ütleb, et Gustav Adolfi gümnaasiumi direktori Hendrik Aguri meessoost koka otsingud teda isiklikult ei häiri, kuid sellise asja väljaütlemist peab ta rumalaks.

„Kui oled karismaatiline naine, lööd sama hästi läbi [kui meessoost kokk]. Ma ei ole statistikat vaadanud, kumbi on rohkem. Maailmas on mehed rohkem esindatud,” ütles Arro. „Meestel on ehk esinemisvõimet rohkem. Need naiskokad, keda ma tean, teevad oma tööd väga hästi ja ei pürgi areenile.”

Koolitoidu tervislikult ja odavalt valmistamine on Anni Arro arvates üllas idee, mida on keeruline ellu viia. „See on väga tähtis, et koolitoit oleks hea,” kiitis Arro Aguri algatust. **Ave Tampere**

Tallinna Kesklinna Valitsus

TEATAB

hallatava asutuse Raua Saun asutamist

Tallinna Linnavolikogu 22. augusti 2013 otsuse nr 115 kohaselt asutatakse Tallinna Kesklinna Valitsuse hallatav asutus Raua Saun 1. septembril 2013.

Lasnamäe Linnaosa Valitsus

TEATAB

Tallinna Linnavolikogu 17. juuni 2010 määruse nr 33 „Reklaami või teabe eksponeerimiseks ehitise pinna kasutusse andmise kord“ § 4 lõige 1, § 8 lõigete 1, 3, 5, § 19 lõige1 punkt 8, § 20 alusel, lähtudes Tallinna Linnavalitsuse 29. septembri 2010 korraldusest nr 1463-k „Reklaami või teabe eksponeerimiseks Tallinna linnale kuuluva ehitise pinna otsustuskorras kasutusse andmise tasu miinimummäärade (alghindade) kehtestamine“ ja kooskõlas Lasnamäe Linnaosa Valitsuse põhimääruse § 8 lõige 1 antakse kasutusse otsustuskorras ehitise pind aadressil: haljasala Mahtsa tee 72a ees Reklaamtreller OÜ-le (reg kood 10807005) mobiilset konstruktsiooni paigaldamiseks välireklaamikampaania läbiviimise eesmärgil. Pinna üüritasu suurus on 30 eurot kogu lepingu perioodi eest. Lepingu kehtivus tagasiulatavalt 19.08.2013-01.09.2013. Alus: Lasnamäe linnaosa vanema 27.08.2013 korraldus nr 1-15/184.

Lasnamäe Linnaosa Valitsus

TEATAB

Tallinna Linnavolikogu 17. juuni 2010 määruse nr 33 „Reklaami või teabe eksponeerimiseks ehitise pinna kasutusse andmise kord“ § 8 lõigete 1, 4, 5, § 19 lõige 1 p 1, § 20 alusel, lähtudes Tallinna Linnavalitsuse 29.09.2010 korralduse nr 1463-k „Reklaami või teabe eksponeerimiseks Tallinna linnale kuuluva ehitise pinna otsustuskorras kasutusse andmise tasu miinimummäärade (alghindade) kehtestamine“ ja kooskõlas Lasnamäe Linnaosa Valitsuse põhimääruse § 8 lõige 1 antakse kasutusse otsustuskorras ETK Jaekaubandus AS-le (registrikood 12201637) tervikobjektina 2 ehitise pinda aadressil: haljasala Mahtsa 29 juures ja Laagna tee lõik T8 Kivila tn 26 juures asuva jalakäijate tunneli seinasadel välireklaami paigaldamiseks. Lepingu tasu 64 eurot tervikobjekti kohta kalendrikuus. Lepingu kehtivus 01.09.2013-31.08.2016. Alus: Lasnamäe linnaosa vanema 27.08.2013 korraldus nr 1-15/187.

Mustamäe Linnaosa Valitsus

KORRALDAB

Sõpruse pst 211a asuvate äriruumide üldpinnaga 112,6 m² kirjaliku enampakkumise teel üüriile andmise. Pakkumiste esitamise tähtaeg on 18.09.2013. Infot pakkumise tingimuste kohta saab Tallinna linna veebilehelt ja Mustamäe Linnaosa Valitsusest.

TALLINNA LINNAPLANEERIMISE AMET

TEATAB

TALLINNA LINNAPLANEERIMISE AMETI detailplaneeringute teenistuse Lasnamäe ja Pirita osakond

otsib oma meeskonda

DETAILPLANEERINGUTE ARHITEKTI

(ajutiselt äraoleva ametniku asendaja)

Lasnamäe ja Pirita osakond on Tallinna Linnaplaneerimise Ameti detailplaneeringute teenistuse struktuuriüksus, mille koosseisus töötavate arhitektide töö tulemusena kujuneb linnaruum Lasnamäe ja Pirita linnaosades.

Detailplaneeringute arhitekti ülesanneteks on:

- detailplaneeringute menetlemine, detailplaneeringutega seonduvate ning muude arhitektuuri- ja linnaplaneerimisalaste küsimuste lahendamine;
- detailplaneeringute menetlemist puudutavate eelnõude linnaehitusliku osa koostamine;
- riigihangete ja arhitektuurivõistluste lähteülesannete koostamine.

Kandideerimise eeldused:

- arhitektuuri või linnaplaneerimise alane kõrgharidus;
- vähemalt kolmeaastane töökogemus arhitektuuri valdkonnas;
- projekteerimis- ja kontoritarkvara kasutamisoskus;
- algatusvõime ja loovus;
- valmisolek meeskonnatöös ja hea suhtlemisoskus;
- kõrge pingetaluvus, kohusetunne, otsustus- ja vastutusvõime;
- eesti keele oskus kõrgtasemel ning inglise ja vene keele oskus kesktasemel ametialase sõnavara valdamisega.

Kandideerimisel tuleb kasuks töökogemus kohalikus omavalitsuses, riiklike ja Tallinna õigusaktide tundmine.

Pakume mitmekesist ja vastutusrikast tööd, osalemist kvaliteetse linnaruumi kujundamisel, erialaseid koolitusvõimalusi, tegusat ja sõbralikku kollektiivi, kaasaegset töökeskonda, sportimisvõimalusi LiVal spordiklubis.

Sooviavaldus koos motivatsioonikirja ja elulookirjeldusega palume saata hiljemalt **17. septembril 2013** e-posti aadressil Silva.Pastak@tallinnlv.ee
Lisainformatsioon e-posti aadressil Mari.Heinsoo@tallinnlv.ee

TALLINNA LINNAPLANEERIMISE AMET

TEATAB

TALLINNA LINNAPLANEERIMISE AMETI teede ja tehnorajatiste osakond

otsib oma meeskonda

TEEDEINSENERI

Teede ja tehnorajatiste osakond on Tallinna Linnaplaneerimise Ameti struktuuriüksus, mille ülesandeks on linna tänavavõrgu ja tehnilise infrastruktuuri arengu väljatöötamise koordineerimine, vastavate uuringute tellimine ja hangete korraldamine. Linna energeetika säästva arengu planeerimine, hoonete energiatõhususe ja kaugküttepiirkondade nõuetest kinnipidamise jälgimine. Linna liiklusrajatiste ja infrastruktuuriobjektide projekteerimistingimuste koostamine, planeeringute, ehitusprojektide ning kaavelubade menetlemine.

Teedeinseneri ülesanneteks on:

- Tallinna tänavavõrgu planeerimise ja projekteerimise, parkimis- ning liiklus- alase tegevuse arendamine, korraldamine ja koordineerimine lähtuvalt Tallinna linna arengukavadest, linna üldplaneeringust ning valdkonnaga seotud õigusaktidest;
- osalemine teemaplaneeringute, arengukavade, piirkondlike kavade, skeemide jms koostamises ja läbivaatamises ning nende rakendamise jälgimine planeerimis- ja projekteerimistegevuses;
- detailplaneeringute eskiiside, detailplaneeringute ning projektide läbivaatamine linna tänavavõrgu ja liikluse seisukohalt ning kooskõlastamises osalemine;
- kodanike, projekteerijate ja ametnike nõustamine linna tänavavõrguga seotud küsimustes.

Kandideerimise eeldused:

- erialane kõrgharidus; teedehituse või transpordiehituse insener - magistri tase;
- vähemalt viieaastane töökogemus teede projekteerimise ja planeerimise alal;
- teehooldustööde loa olemasolu teede projekteerimise ja teeprojektide ekspertiisi valdkonnas;
- arvuti kasutamise oskus, sealhulgas ametikohal vajalike arvutiprogrammide ning vajalike andmekogude ja registre kasutamise oskus; AutoCad ja/või Bentley programme kasutamise oskus;
- suhtlemis- ja väljendusoskus, oskus oma seisukohti ja arvamusi põhjendada;
- algatusvõime ja loovus, võime osaleda uute lahenduste väljatöötamisel ja neid rakendada;
- võime eristada olulist vähemolulist, analüüsi- ja arenemisvõime;
- kõrge pingetaluvus, kohusetunne, otsustus- ja vastutusvõime;
- eesti keele oskus kõrgtasemel, ühe vöörkeele (soovitavalt inglise keel) oskus kesktasemel ametialase sõnavara valdamisega, kasuks tuleb vene keele oskus.

Pakume huvitavat ja vastutusrikast tööd, erialaseid koolitusvõimalusi, kaasaegset töökeskonda, tegusat ja sõbralikku kollektiivi, sportimisvõimalusi LiVal spordiklubis.

Sooviavaldus koos motivatsioonikirja ja elulookirjeldusega palume saata hiljemalt **23. septembril 2013** e-posti aadressil Silva.Pastak@tallinnlv.ee
Lisainformatsioon: Jüri Kurba, telefon 6404707, e-posti aadress Jyri.Kurba@tallinnlv.ee

IDA-VIRU PRÜGIKUNINGAS OSSIPENKO LOOVUTAS ÄRID

Mullu sügisel jõuliselt Tallinna prügiärisse sisenenud Ida-Viru ettevõtja Nikolai Ossipenko (pildil) valdusfirma AS N&V aktsiad on liikunud tema kasupoja Tiit Lillemetsa kätte. N&V on valdus-

firma, millele kuuluvad jäätme-käitlusteenuseid pakkuv Heakor-rastus AS ja reklaamiteenuseid pakkuv Lites LT. Tänavu kevadel halvenes Ossipenko tervis jär-sult. **Äripäev**

EESTI RIIGIREITING SÄILITAS KÕRGE TASEME

Reitinguagentuur Moody's kinnitas Eesti riigireitingu senisel kõrgel tasemel A1. Agentuuri hinnangul toetab Eesti reitingu stabiilset väljavaadet euroala keskmisest kiiremini kasvav

majandus, väike võlakoorumus ning vajalikku rahalist puhvrit pakkuvad reservid. Peamised riskid on agentuuri hinnangul seotud haavatavust suurendava avatuse ja väiksusega. **Ärileht**

Autokool võitleb raha mustalt kasseerivate sõiduõpetajatega

„Ära lase sõiduõpetajal ennast petta ja röövida. Kaitse oma õigusi,” käsib kampaania.

Ann-Marii Nergi
ann-marii.nergi@arileht.ee

Autokoolide liidu hinnangul on Eestis paarkümmend kahtlast kooli, kus pakutakse sularahas arveldamisel väga madalat hinda ning ebakvaliteetset teenust.

Autokool E-Autokoolitus on alustanud teavituskampaaniat petturi- ja kahtlaste vastu, et tuletada juhiluba saada soovijatele meelde, kuidas sõidu- ja teooriatundide eest maksta nii, et pärast koolituskulude pealt ka tulumaksu tagasi saaks. Nii tänavatel kui ka e-kirja kaudu saatetava reklaamina hakkab plakati sõnum kohe silma, sest sõnum on edastatud jõuliselt. „Ära lase sõiduõpetajal ennast petta ja röövida. Kaitse oma õigusi,” käsib kampaania.

Massiliselt levinud

Kuigi autokoolide liidu juht Enn Saard ütles, et petturi-probleem ei ole enam väga suur ning 200 Eestis tegutsevast autokoolist on sahkerdajaid ehk 10–15%, siis algatuse taga oleva E-Autokoolituse juhi Vladimir Tabujevi sõnul on osas koolides sõiduõpetajatele mustalt maksmine massiliselt levinud.

„Paljud autokoolid toimetavad seadusega vastuolus olles ja arveldamine toimub sularahas ja ilma dokumentideta. Kui aga autokool õppeprotsessi ei kontrolli, siis on probleem hoopis laiem – näiteks ei tee mõned autokoolid reaalselt libedasõitu, vaid väljastavad ainult sellekoha-

se paberi ja võtavad raha. See-ga on peale seaduserikkumise tegu ka ebakvaliteetse teenuse pakkumisega,” loetles Tabujev põhjuseid. Ta lisas, et pigem on sellised probleemid täna veel venekeelsetes koolides, aga seda üle Eesti.

Maksu- ja tolliameti kontrolliosakonna juhataja Kaido Lemendik ütles, et eks sektoris, kus liigub rohkem sularaha, ollakse ka altimad oma sisetulekuid varjama, tegelikku käivet vähendama ja sel viisil vähendama ka maksukohustusi. Kõiki sularahas arveldajaid ei saa automaatselt petturi-eks

Mida silmas pidada, kui autokooli valid

• Kui lisasõidutund on kallim kui tavatund, peaks see kahtlust äratama. Sel viisil meelitatakse klient odava paketi-ga autokooli, kuid kokkuvõttes võib õpe plaanist kallimaks minna. Lisaraha ei tohiks küsida ka platsisõidu- ja vajaliku platsi rentimiseks.

• Koolituslepingud tuleb alati hoolikalt läbi lugeda. Tarbijakaitseamet poole on pöördunud mitmeid inimesi, kes tahavad poole pealt näiteks autokooli vahetada, kuid peavad lepingu kohaselt selle eest trahvi maksma.

• Sularahas tasudes tuleb alati nõuda kvitungit ja veenduda, et dokumendid on korrekt-selt vormistatud. Võimalusel tuleks sularahatehinguid üldse vältida, kuid iseenesest see, et sularahas maksta saab, veel ohumärk ei ole. Kui sularahas maksmise korral tehakse ost-jale soodsam pakkumine, on selge, et seda tehakse mustalt.

E-Autokoolituse juhi Vladimir Tabujevi sõnul on osas koolides sõiduõpetajatele mustalt maksmine massiliselt levinud.

Foto: Vallo Kruuser

pidada. „Oluliseks indikaatoriks on seejuures näiteks hinna määramine: kui müüja teeb sularahas maksmise korral ost-jale soodsama pakkumise, on selge, et müüja plaanib tehingut riigi eest varjata.”

Lemendik rõhutas, et ka klient ise peaks olema sellest huvitatud ja nõudma kulude ametlikku kajastamist, sest autokoolile tasutud koolituskulud saab inimene oma mak-sustatavast tulust maha arvata. „Osas äriühingutes on sõidu-õpetajad FIE-d, kelle deklareeritud tulu suurus aasta jooksul tekitab küsimusi. On olnud autokoole, kus sõiduõpetajad on palgalised ja saavad nn mustast rahast täiendavaid sis-

Kui vaadata mõne autokooli hindu, ei kannata need mingit kriitikat.

setulekuid – ühes autokoolis oli näiteks kaks raamatupida-mist, kusjuures mustast kas-sast maksti sõiduõpetajatele palka ja preemiaid.”

Autokoolide liidu ja Aide autokooli juhi Enn Saardi arvates pole probleem nii suur, et asja suure kella külge panna, ning algul oli planeeritud veelgi karmim sõnum sisuga, et kõik sõiduõpetajad on vargad. Siiski tunnistas ta, et kui vaadata mõne auto-kooli hindu, ei kannata need kriitikat. „Näen, et alla 17–18 euro sõidutunni eest küsida ei saa, sest siis on juba raske ots otsaga kokku tulla. Siis-ki leian, et väiksemates linnades mustalt maksmise probleemi ei ole ja Tallinnas on see pigem vene koolide omavahe-line võitlus.”

Pensionimaksete suurendamine läheb prognoositult

Veel kaks nädalat ehk kuni 15. septembrini on pensionikogujatel aega esitada avaldus 2014.–2017. aasta pensionimaksete suurendamiseks.

Rahandusministeeriumi andmeil on inimesi, kelle sotsiaalmaksu osa kogumispensionist tõuseb järgmisel aastal automaatselt 6%-le, veidi üle 200 000.

Neid aga, kes on ise valmis sambasse 3% maksmise ja ei esitanud 2009. aastal avaldust maksete jätkamiseks, on tänaseks juba pea 45 000

Ministeeriumi pressiesindaja Rainer Laurits ütles, et eelarve kulude mõttes tähendab see, et kõik avalduse esitanud ka töötavad.

„Üldise statistika kohaselt teeb teise samba sissemakseid umbes 60% sellega liitunudest. Ehk et reaalselt on neid ini-

mes praeguseks hetkeks ligi 27 000, kes on valmis maksmise sambasse 3%, ei esitanud 2009. aastal avaldust maksete jätkamiseks ja teevad järgmisel aastatel reaalselt sissemakseid,” ütles Laurits.

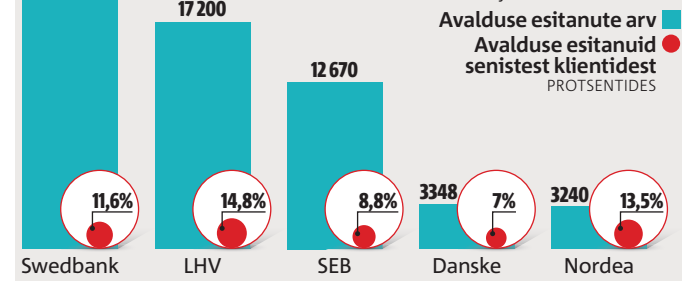
LHV Varahalduse juht Mihkel Oja sõnas, et avalduste esitamise erinevus on eri fondide klientide vahel suur. „Kõige riskantsema fondi XL klient on 3,5 korda suurema tõenäosusega 3 + 6% avalduse esitanud kui kõige konservatiivsema fondi klient.”

Ann-Marii Nergi

32 613

Il sambasse kogutakse raha juurde

Senistest pensionifondide klientidest esitavad kõige agaramalt pensionimakse suurendamise avaldusi LHV kliendid, kõige vähem Danske panga kliendid. Pankade andmetes on tegemist kõigi avalduste esitajatega kokku, sh nendega, kes esitasid ka 2009. aastal maksete jätkamise avalduse.

H&M-i AVAMINE AJAS LEEDULASED HULLUKS

Leedukad avasid nädalavahetusel H&M-i kaupluse Vilniusis tormiliselt. Sajad noorukid kogunesid kaupluse avamisele juba mitu tundi enne, kui pood Akropoli keskuses avati. Kõige

varasemad olid kohal koguni 29 tundi varem. Üks tütarlaps rääkis, et lootis olla esimeste külastajate seas, kuid pidi kohale tulles pettuma. Eestis avab H&M kaupluse 14. septembril. **Ärileht**

JÄRVAMAAL „MÜÜAKSE” KORTERIT TASUTA

Järvamaal Pärnurnes asuv 49-ruutmeetiline korter antakse ära tasuta, kuid ka teistkordse pakkumise peale pole tahtjat. Kontaktisik Merle Grents ütles, et korteri omanik ostis korteri juba

aastaid tagasi, kuid elutee viis ta Pärnurnest ikkagi eemale. Nüüd plaanib ta aga Eestist ära kolida ja korteri niisama ära anda, tasuta notari ja elektri sisselülitamise kulud. **Ärileht**

ENERGIAPROJEKTID KINNI

KredEx sulgeb energiaauditi ja ehitusprojekti toetuse taotlusvooru. Eraldatud on 229 000 eurot, aga toetuse saamiseks on esitatud juba 312 taotlust mahus 236 265 eurot. **Ärileht**

E-Piima juht Jaanus Murakas on pahane, et Venemaa ei pea WTO sätestatud tingimustest kinni.

Foto: Vallo Kruuser

WTO-liikmelisus pole Venemaad ohjeldanud

Eesti ettevõtjate hinnangul pole olukord paranenud ja sisseveo piirangud kehtivad endiselt.

Tanel Saarmann

tanel.saarmann@arileht.ee

Jõusööda tootmise ja seakasvatusega tegeleva ettevõtte Merikilo OÜ juhataja Urmas Laht oli Ärilehega vesteldes kuri nii Eesti kui ka Euroopa Liidu ametnike peale. 2012. aastal katkenud kauplemine Venemaaga ei ole siiani taastunud.

rääkis Laht. „Tänase olukorra on tinginud Brüsseli euroametnike ükskõiksus ja suutmatus olukorda operatiivselt ja paindlikult lahendada. Sellist EL-i suutmatust oma põllumeeste kaitsel ei osanud küll ette näha,” väljendas Laht nõrdimust. Tema hinnangul on tegemist eelkõige Baltimaade farmeritele kitsenduste tegemisega, sest nii Saksamaa, Soome kui ka Taani elussigade eksport Venemaale oli minimaalne, rääkimata teiste euroliidu liikmete omast. 2011. aastal andsid Balti riigid 89% kogu Euroopa Liidu elussigade ekspordist.

Ka ettevõtte E-Piim juhataja esimees Jaanus Murakas ei ole märganud, et Venemaa oleks aastase WTO-s olemise jooksul midagi muutnud. Lootused on küll suured, kuid Venemaa ei mõista, et WTO on tõsine organisatsioon ja lepingupunkte tuleb ka täita. „Meie oleme muidugi huvitatud piimandussektorist, aga eks Venemaal ole praegu EL-iga kana kitkuda rahaliselt olulisemates küsimustes nagu metallurgia ning autotööstus,” ütles Murakas. „Kui Venemaa WTO lepingule alla kirjutas, siis eeldasin, et intelligentsete inimestena mõistavad nad, et see ei ole lihtsal allkiri paberil. WTO liige peab järgima karme reegleid, liitumisläbirääkimised kestavad kaua ning on äärmiselt põhjalikud. Siiani ei ole

aga märgata, et Venemaa neist tingimustest kinni peaks,” lisas Murakas.

Probleem ei lahene

Välisministeeriumist kinnitati, et Venemaa keeld elusloomade impordile ei ole kooskõlas WTO reeglitega. Venemaa on küll lubanud keelu tühistada, kuid seda pärast kordusauditite tegemist. Ministeeriumi hinnangul on märgata suundumust, et Venemaa kasutab neid auditeid etteosutavalt piirangute jätkamiseks ja kokkuvõttes probleem ei lahene. Peale selle kehtestas Venemaa tänavu juulis impordikeelu seemne- ja toidukartulile ning õhus ripub ähvardus kehtestada sisseveokeeld jahutatud liha- ja kalatoodetele.

Probleemiga tegelevad Eestis välisministeerium ja põllumajandusministeerium. „Eesti

kui Euroopa Komisjoni sõnum on olnud, et impordikeeld ei ole proportsionaalne, ei põhine teaduslikel tõenditel ega vasta seega WTO reeglitele,” teatas välisministeerium. E-Piima juht Jaanus Murakas ei osanud öelda, kui kaua patiseis Venemaaga kesta võib, ja nentis, et soovib seda ka ise väga teada saada. Urmas Laht aga sõnas, et olukord sealihasektoris võib leeveneda mõne aasta pärast, sest aafrika sigade katk võtab Venemaal hirmuäratavaid mõõtmeid: „Haiguse levik toimub peamiselt metssigade, autotranspordi ja inimeste kaudu ja liigub kiirusega umbes 300 kilomeetrit aastas. Inimestele aafrika katk ohtlik ei ole, vaid sead surevad ja laudad peavad teatud aja tühjana seisma, enne kui uuesti tootmist alustada saavad,” ütles Laht. **•**

Õlletootjatel läheb hästi

Saku õlletehas on Venemaa impordi ja -eksporti mahtu viimastel aastatel pidevalt suurendanud. Venemaa liitumine WTO-ga ei ole siin mingeid muudatusi kaasa toonud. „Oleme Venemaa suurima õllebrändi Baltika turustaja Eestis ja lisaks sellele müüme ka oma Saku õllede portfelli Venemaal. See on näiteks viimase aastaga kasvanud 30%, laiema distributsiooni ja kasvava portfelli

näol. Venemaa WTO-ga liitumine ei ole asjaajamise kiirust viimase aastaga nähtavalt muutnud. Võib öelda, et meie koostöö mõlemal kauba liikumise suunal on eelnevate aastatega sarnane. WTO-ga liitumine muudab tõenäoliselt piiriülest kaubandust vabamaks ja mugavamaks, aga see võtab aega rohkem, kui keegi alguses planeerida julges,” ütles Saku õlletehase müügidirektor Jaan Härms.

Veiko Kulla sai Kolme Õega kaasa kohtuvaidluse

Hiljuti Veiko Kulla omandusse läinud luksushotell Kolm Õde vaidleb kohtus endise töötajaga töösuhte lõpetamise üle. Eile Harju maakohus algama pidanud istung jäi ära. „Täpsustan, et täna (kolmapäeval – toim) ei toimunud Harju maakohus kohtuistungit. Nimetatud informatsioon kohtuistungite andmebaasis oli ekslik,” selgitas ettevõtet esindav Concordia advokaadibüroo vandeadvokaat Senny Pello. Kaasusest advokaat rääkida ei tahtnud. Avalike andmete põhjal nõuab Gaida Miido oma hagis OÜ-lt Kolm Õde hüvitist töölepingu ebaseadusliku lõpetamise eest ja viivist töötasu maksimisega viivitamise eest.

Tänavu juuni alguses sai Tallinna vanalinnas asuva luksushotelli Kolm Õde uueks omanikuks endise politseikomissari Veiko Kulla ettevõtte Petramark OÜ. Äripäev kirju-

Kolm Õde vahetas omanikku juuni alguses.

tas toona, et Kolme Õe omanikuvahetuse põhjused võivad olla senise omaniku, hollandlasest hotelliärimhe Johannes Hendrikus Wientjesi makseraskused ja võlavaidlused, mis päädisid 26. juunil eraiskupankroti väljakuulutamisega. **• Harry Tuul, Lemmi Kann**

Tartu ehitusfirma nõuab Narva kirikult 500 000 eurot

Eile Jõhvi kohtumajas alanud istungil arutatakse Tartu ehitusfirma AS Eviko hagi Eestis evangeelse luterliku kiriku Narva Aleksandri koguduse vastu, kes ehitaja sõnul võlgneb neile juba aastaid kopsaka summa.

Kiriku taastanud AS Eviko ühe omaniku Rein Murumäe sõnul on tegu väga vana looga. Summa, mis Narva Aleksandri kogudus ehitusfirmale võlgu on, ulatub Murumäe sõnul 500 000 euroni.

„Kiriku ehitus kulges mitmes etapis, mille käigus selgus, et on vaja teha lisatöid. Selleks sõlmiti ka allkirjastatud kokkulepped – kõik käis

korrektselt lepingu järgi,” rääkis Murumägi.

Eviko viis chituse lõpuni, sest Murumäe sõnul ei osanud nad kahtlustada, et firma töö eest raha kätte ei saa. „Hiljem öeldi, et raha pole. Nii see asi konflikti ja kohtuni jõudis,” rääkis Murumägi.

Narva Aleksandri koguduse õpetaja Villu Jürjo ei olnud kommentaariks kättesaadav. Varem on kogudus Põhjarannikule kinnitanud, et tegu on kunstlikult tekitatud nõudeõigusega.

Viru maakohu pressiesindaja Kristel Aademets ütles, et kohtuistung jätkub 13. septembril. **• Lemmi Kann**

Maxima reklaamis koolilaata koos alkoholiga

Maxima reklaamis postkastidesse saadetud bukletis nii koolikaubalaata kui ka õlut, veini ja viina. Alkoholi reklaamiti ajal, kui tarbijakaitseamet manitses kauplusi seda koolialguse kampaaniatest välja jätma. Maxima Eesti pressiesindaja Erkki Erilaid selles probleemi näinud, kuna tema sõnul on tegemist jaeketi iganädalase reklaambukletiga, mis sisaldab

mitmeid kampaaniaid, muu hulgas reklaamitakse ka koolikaubalaata. „Koolikaupade jaoks on meil olemas täiesti eraldi trükiis ning seal alkoholi ei ole,” lisas ta.

Tarbijakaitseameti esindaja Kadri Paul ütles, et Maxima voldiku puhul võib täheldada reklaamiseaduse rikkumist ning amet algatab järelevalvemenetluse. **• Riina Kallas**

a

ARVAMUS

MONUMENT VÕI MAANTEE?

Ma ei ole parema Tallinna ja Tartu vahelise tee vastu. Küsimus on eelkõige selles, milline see tee peaks olema ja kas me ehitame monumenti või midagi muud.

DAGO ANTOV (ERR)

MOODULLASTEAD KÕRVEKÜLAS

[Alul] käidi ääri-veeri küsimas, et kellele palju peab maksma, et ikka majja lapsele koht saada. Nüüd on vastupidi – küsitakse, kas ehk on just võimalik uude rühma [moodulhoones] kolida.

KÕRVEKÜLA LASTEAIJA DIREKTOR JANA ROSENTHAL (TARTU EKSPRESS)

AUTOGA KOOLI

Oluliselt on kasvanud nende laste arv, keda viiakse kooli sõiduauto-ga, mistõttu on tihenend sealne liiklus ning ohtlikumaks on muutunud koole ümbritsevad teed ja tänavad. Lapsevanematest autojuhid kipuvad ise aga kõige enam rikkuma parkimise ja peatumise nõudeid ning halvimal juhul lastakse laps autost välja keset sõidu-teed! NOORSOOPOLITSEINIK KAISA NURM (MEIE MAA)

KAS lääs näitab nõrkust ja hoidub sekkumast või tegutseb?

On aeg Lähis-Idas tegudele asuda

Tony Blair

Lähis-Ida kvarteti erisaadik

Süürias keemiarelvade kasutamisele järgnenud teadaanne Ameerika Ühendriikide, Ühendkuningriigi, Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Kanada, Türgi, Saudi Araabia ja Katari sõjaväejuhtide erakorralisest kohtumisest Jordaanias on teretulnud areng. Lääne poliitika on ristteel: kas kommenteerimine või tegevus, olukorra vormimine või sellele reageerimine? Pärast pikki ja valusaid Iraagi ja Afganistani operatsioone mõistan ma iga impulssi jääda keerisest kõrvale, jälgida, aga mitte sekkuda. Kuid me peame mõistma käte ringutamise – selle asemel et neid rakendada – tagajärgi.

Inimesed krimsutavad sekkumise juttu kuuldes nagu. Aga mõelgem tegevusetuse ja

Ma jälestan vihjeid, et araablased on võime-tud mõistma, milline on vaba ühiskond.

värisemise tagajärgedele tulevikus: Süüria on takerdunud Bashar al-Assadi brutalsuse ja al-Qaida eri harude vahelistesse tapatalgutesse, mis on palju hullemat ekstremismi kasvulava kui Afganistan 1990-ndatel. Egiptuses on kaos ja lääs, ükskõik kui ebaõiglaselt, vaatab, kas Egiptus annab abi neile, kes teeksid riigist sunniitide Iraani versiooni. Iraan ise, hoolimata uuest presidendist, on ikka teokraatlik diktatuur tuumapommiga. Lääs jätkas peataoleku mulje, tema liitlased oleksid kohutatud ja tema vaenlased julgustatud. See on õudusunenao stsenaarium, aga sugugi mitte võimatu.

Lugege Muslimi Vennaskonna kõnesid – mitte neid, mida nad väljastavad lääne

kõrvade jaoks, vaid oma inimestele. Mida nad Egiptuses tegid, polnud „halvasti valitsemine“. Kui sa valid halva valitsuse, siis kurb küll – elad sellega. Muslimi Vennaskond seevastu muutis süstemaatiliselt põhiseadust ja võttis üle riigi juhtpositsioone, et teha võimatuks võimu vahetumine. Nad tegid seda väärtuste järgi, mis on vastuolus kõige, mille eest seisab demokraatia. Me võime täie õigusega kritiseerida Egiptuse sõjaväe poolt ametisse pandud valitsuse tegusid ja ülereageerimist, aga on raske kritiseerida interventsiooni, mis selle valitsussituatsioo-

Kus ekstremism hävitab süütute inimeste elusid, peaksime hoidma kannatajate poole.

ni löi. Lihtsalt sõjaväe hukka mõistmine ei too demokraatia naasmist lähemale.

Me peaksime toetama uue valitsuse samme riigi stabiliseerimiseks, peale käima, et kõik, kaasa arvatud Muslimi Vennaskond, lahkuksid tänavatelt, ja laskma korrektsel ja lühikesel protsessil sõltumatute vaatlejatega valimised käivitada. Tuleks visandada uus põhiseadus, mis kaitseb vähe-muste õigusi ja põhilist rahvuslikku vaimu. Kõik poliitilised parteid peaksid tegutsema reeglite järgi, mis tagaksid läbipaistvuse ja demokraatlikule protsessile pühendumise. See on ainus viis aidata neid – tõenäoliselt enamust –, kes soovivad ehedat demokraatiat, mitte valimisi, mida kasutatakse oma võimu kinnistamiseks.

Me teame, mis hakkab Süürias juhtuma. Mitte midagi tegemine tähendaks Süüria deintegratsiooni koos ümbritsevate riikide destabiliseerimisega ja üle regiooni käivate terrorismilainetega. Assad jääks võimule riigi rikkaimas osas, samal ajal kui riigi idanurgas trooniks raevukas sekt. Iraan oleks Venemaa toetusega tõusuteel ja lääs ilmselt jõuetu. Kuulen inimesi ütlemas, nagu poleks võimalik midagi teha: Süüria kaitsesüsteem on liiga

võimas, probleemid liiga kompleksed ja igal juhul – miks valida poolt, kui üks on sama halb kui teine? Aga teised valivad poole. Neid ei hirmuta interventsiooni välja-vaade. Nad sekkuvad režiimi toetuseks, mis ründab tsiviil-isikuid viisil, mida pole nähtud Saddam Husseini tumedast ajast saadik.

Õigus demokraatial

Meil on aeg valida pool: olla nende inimeste poolel, kes tahavad sedasama, mida meigi, ja kes näevad meie ühiskonnades kõigi vigadega midagi, mida imetleda. Kes teavad, et nad ei tohiks olla sunnitud valima türannia ja teokraatia vahel. Ma jälestan suure osa meie kommentaaride taga peituvaid vihjeid, et araablased, või mis isegi hullem, islamiusulised on võimetud mõistma, milline on vaba ühiskond, nagu ei saaks neile usaldada midagi nii modernset kui ühiskonnakorraldus, kus religioonil on tema õige koht.

See pole tõsi. Tõde on, et käib heitlus elu ja surma peale ning islami tuleviku pärast, kus ekstremistid püüavad kukutada islami vabameelsemat traditsiooni ja tänapäevast maailma. Kus iganes ekstremism hävitab süütute inimeste elusid – Iraanist Süüria, Egiptuse, Liibüa ja Tuneesiani, aga ka mujal Aafrikas, Kesk-Aasias ja Kaug-Idas –, peaksime olema kannatajate poolel.

2001. aasta 11. septembri terrorirünnakute järgse poliitika ühe kujundajana tean ma vastuvõetud otsuste vastuolulisust, ängistust ja hinda. Mõistan, miks pendel on lennanud nii raskelt teise suunda. Aga me ei pea sellele kursile tagasi pöörduma, et midagi muuta. Loomulikult on tänase tormi keskmes needsamad jõud, mis tegid interventsiooni Afganistanis ja Iraagis nii raskeks. Me peame nad alistama, ükskõik kui kaua see aega ei võtaks, sest muidu nad ei kao. Nad saavad tugevamaks, kuni me jõuame järgmise ristteeni: selles punktis meil enam valiku-võimalust pole. ●

© Project Syndicate, 2013
Tõlkinud Aksel Lõbu

VAHE eesti ja vene keeles õppijate tasemes kahaneb

Vene õppekeelega koolid on osa Eesti haridussüsteemist

Irene Käosaar

HTM-i üldhariduse osakonna juhataja

Vähemalt korra nii sügisel kui ka kevadel lahvatab meedias vene õppekeelega koolide teema. Nüüd siis rõhuga tõigal, et vene noored õpivad eesti keeles paremini kui vene keeles („Vene keeles õppijad saavad nõrgemaid õpitulemusi“ EPL 26.8). Kahjuks on järelduste tegemiseks kasutatud vananenud andmeid.

PISA ja riigieksamite tulemused näitavad tõepoolest vene ja eesti koolide erinevust, kuid artiklis kasutatud doktoritöö lähtus 2006. aasta PISA testide tulemustest ja ainult sellele tugineda on eksitav. 2009 tehtud PISA test näitab, et vene õppekeelega õpilaste tulemused võrreldes 2006. aasta tulemustega on paranenud. Funktsionaalses lugemisoskuses oli vahe kahanenud pea poole võrra. See on vähenenud ka loodusainetes, vaid matemaatikas on see jäänud samaks. Erinevusi veel on, kuid tendents on ilmselgelt paranemise poole.

Täna ei räägita enam, kas on vaja osa aineid eesti keeles õpetada, vaid kuidas seda kõige paremini ja mõistlikumalt teha. Vene õppekeelega koolid on kõigile teistele meie koolidele väärikad partnerid ja järjest enam avatud välise-

Vene õppekeelega koolid on väärikad partnerid kõigile teistele meie koolidele.

le maailmale. Nii PISA 2009 testi tulemustele tuginedes kui ka erinevatest koolivaatlustest lähtuvalt võib tõepoolest kinnitada, et vene õppekeelega koolides on olnud märksa autoritaarsem õpetusstiil, tähelepanu pööratakse rohkem akadeemiliste teadmiste omandamisele ja vähem sellele, kuidas need teadmised õppijas endas tervikuks saavad ja ümbruskonnaga suhestuvad.

Tase ei ole vilets

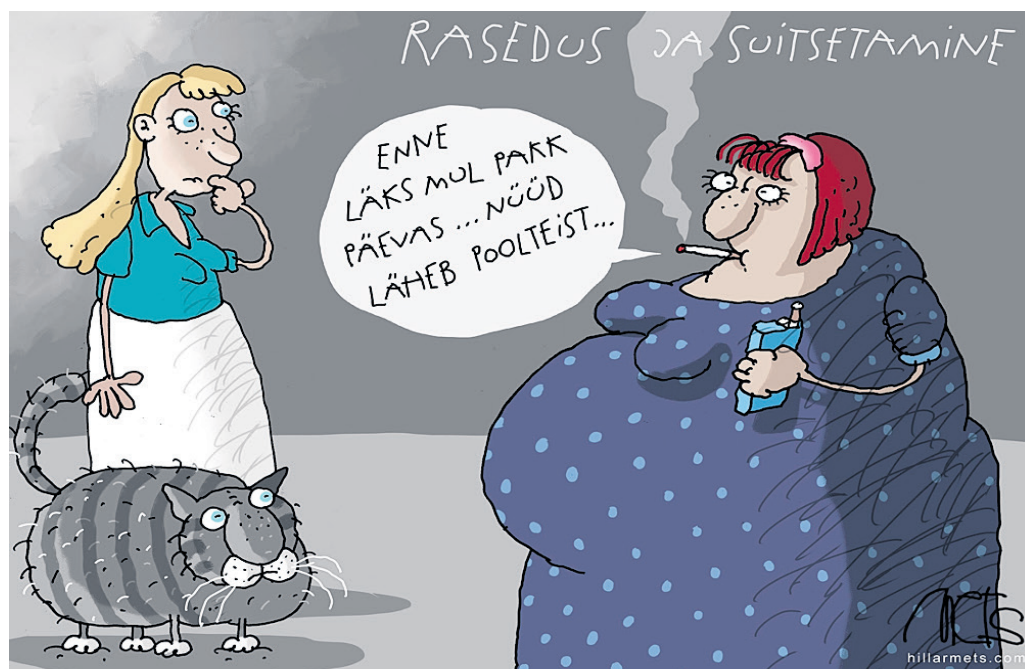
Vene õppekeelega kool on olnud viimasel aastakümnel märksa suuremate muudatuste läbiviija kui eesti õppekeelega kool – õppekavaarenduse ja paljude õpikäsitluste muutuste kõrval on vene õppekeelega kooli ülesanne olnud eestikeelsele õppele üleminek. Enamik neist on õpetajate koostöö, ainete lõimimine, laste õpioskuste arendamine ja kujundav hindamine tavapärase.

Artiklis osutati, et vene koolide õpilaste tulemusi mõjutab nende nõrgem sotsiaal-majanduslik taust. PISA enda tulemused asetavad Eesti koos Soome, Norra, Jaapani ja Kanadaga riikide gruppi, kus tulemuste õpilaste sotsiaal-majanduslikust taustast sõltumine oli väga väike – u 10%. Ka riigieksamite tulemused näitavad, et Eestis on 45-st vene õppekeelega gümnaasiumist ligi 15 need, mille tulemused on kõigi Eesti koolide esikolmekümnes püsinud juba aastaid või on sinna lisandunud viimastel aastatel.

Lõpuks on meil ühtne haridussüsteem, üks õppekava ja ühed ootused-loomused õpilasele. Heade tulemustega koole on mõlema õppekeelega koolide hulgas. Koolides peab tekkima õppiva organisatsiooni kultuur ja õppekava rakendamisel tuleb enim tähtsustada selle üldosast tulenevaid ees-märke – akadeemiliste teadmiste (eelis)hindamiselt tuleb asetada tähelepanu kriitilisele mõtlemisele, koostöö- ja suhtlusvõimele.

Riik ongi õppetaseme vaatlemise ja tagasiside süsteemis liikumas kujundava hindamise poole. Vene koolidel on erinevad nõrkused ja tugevused, mis enamasti ei lähtu „rahvusküsimusest“ ega sageli mitte ka kooli õppekeelest. Haridustendents tuleb vaadata tervikuna ja adekvaatses perspektiivis. ●

HILLAR METSA METSIK MAAILM

KÄRT OJAVEE KAITSES DOKTORITÖÖ NUTITEKSTIILIDEST

Disainer Kärt Ojavee kaitses teisi-päeval doktoritöö teemal „Nutitekstiilid interjööris. Aeglaselt muutuvad pehmed ekraanid” ja selle tulemusel valminud tooteseeriat. Biorobootika keskuse

abiga valminud töö pälvis opo-nendilt, juhendajalt ja hindamis-komisjonilt kõrgeima hinnangu. Disainer on kutsutud mitmes-se välisülikooli ja teaduskeskuse kogemusi jagama. **ERR**

NÄITUS TARDUMISEST

Hobusepea galeriis on 9. sep-tembrini avatud Holger Loodu-se isikunäitus „Dolly”. Väljapanek räägib kunstniku sõnul vaimsest tardumisest, Dolly on automaat-selt tegutsev nukk. **EPL**

EESTI FILMID VÕITSID

23.–25. augustini Soomes Rau-mas toimunud Blue Sea filmi-festivalil võitsid Eesti filmid viis auhinda. Lühifilmidest sai pea-preemia Hardi Volmeri „Olme-heidutus” (2011). **EPL**

Koit ja Hämarik jõuavad tagasi koju Estoniasse

Täna naasevad Estonia

teatrimajja August

Weizenbergi skulptuurid

Koit ja Hämarik.

Juta Kivimäe

EKM-i skulptuurikogu juhataja

Teosed on Eesti kunstimuuseumi marmorskulptuuride järgi kopeerinud muuseumi skulptuuri restaureerija Aleš Zahradnik. Neist kahest suureformaadilisest ja paljude keerukate detailidega teosest koo-piate valmistamist võiks Ees-ti kontekstis nimetada lausa sajandi kopeerimistööks.

Tšehhi restaureerija kopeeris teoseid ligi kaheksa kuud ja töö tulemus hämmastab oma täpse detailipeenuse-ga. Weizenbergi täisfiguuride kopeerimine ületab töömahu-kuselt ja erialaselt nõudlikku-selt kõik eelnevad tööd.

Ilmselt 1944. aasta Tallin-na pommitamises hukkunud Koit ja Hämarik on olnud üks Estonia legende. Mälestustele, paarile ajaleheartiklile ja minevikuihalusele tuginedes kinkis August Weizenberg skulptuurid teatrile 1913. aastal enne avamispidustusi ja need olid marmorist. Ka korduvalt ilmunud koguteoses „Estonia teater” on kirjutatud teatri puna-ses saalis olnud kujudest, „mis 1913. aasta 24. augustil alanud avapidustustel külalisi rõõ-mustasid marmori sileduse ja hapra iluga”. Ent kus on need skulptuurid nüüd või kus on neist jäänud fragmendidki?

Mis skulptuuridest sai?

Eesti kunstimuuseumis on mõnigi sõja üle elanud põle-misjälgedega marmorskulp-tuur, ent mitte Koit ja Häma-rik. Marmor minetab põledes

Teostest koo-piate valmista-mist võiks nimetada sajandi kopeerimistööks.

oma sileduse ja kristalse struk-tuuri ja muutub soodatooli-seks pudenevaks massiks. Ehk heideti põlenud skulptuurid koos muu purustatuga kuhugi pommiauku? Või ei olnudki skulptuurid marmorist?

Kunstimuuseumis kahest muuseumile kuuluvast 1890. aastal marmorisse raiutud skulptuurist tehtud koo-piad on kaetud väga õhukese, pea-miselt šellakist ja tsinkvalgest

koosneva kihiga. Meister on tooni kandnud kipsile n-ö vanaaegsel meetodil, ilmselt samuti, nagu seda tegi kuna-gi ka Weizenberg – oskuslikult marmori pinda meenutava ela-valt maalitud kihina. Päevaval-guses on skulptuure vägagi kerge pidada marmorteosteks. Usun, et 1913. aastal skulptuure kirjeldanud eesti ajakirja-nik võis ka materja-lis eksida.

Vahetult enne Esimest maa-ilmasõda Estonias eksponeeritud skulptuurid võisid mõnda eesti külalist ka pisut šokeeri-da: siivas eestlane polnud kui-gi harjunud avalikus ruumis aktifigure nägema.

Weizenbergi Koit ja Häma-rik on inspireeritud rahvusli-kust ärkamisajast, Friedrich Robert Faehlmanni 19. sajandi keskel loodud uusromanti-lisest kunstmuistendist. Ilus

legend jutustab Vanataadi kahest teenrist: õhtueha ehk Hämarik, kes kustutab päevavalguse, ja koidukuma ehk Koit, kes oma tõrvikuga päikesevalguse taas süütab, koh-tuvad vaid nelja nädala kestel aasta kõige lühemate öödega kesksuvel.

Esimesed Koidu ja Häma-riku marmorfiguurid valmisid Weizenbergil juba 1882. aastal. Need olid praegu kunstimuuseumis olevatest pisut suuremad ja kandsid laubal viis-nurkset tähekest, Koidu- ja Ehatähte. Tähekesega Koidu saatust on kahjuks hämar, ilm-selt ei ole see skulptuur kunagi Eestisse jõudnudki. Tähekesega Hämarik jõudis aga 1979. aastal siiski kodumaale. Selle oli 1887. aastal kujuri Riia isikunäituselt ostnud Riia kuns-tiselts, mille kogude pärija Läti kunstimuuseum loovu-tas skulptuuri Eesti kunsti-muuseumile. ●

Töö vastuvõtja, Estonia juht Aivar Mäe on skulptuuridega rahul.

Foto: Eero Vabamägi

Koit ja Hämarik

- Skulptuurid kinkis skulp-tor August Weizenberg teat-rile 1913. aastal Estonia maja valmimise puhul ja need pai-gutati Punasesse saali.
- 2013. aastal valmistati Ees-ti kunstimuuseumis asuvatest originaalidest kunstimetseen Enn Kunila toetusel Estonia maja 100. aastapäevaks kips-koo-piad, mis nüüd eksponee-ritakse Estonia Valges saalis.
- Skulptuurid toimetatakse täna Estoniasse ja avatakse publikule 6. septembril Esto-nia 100. aastapäeva peol.

JÄRJELUGU

Saatana märk

Allan Hmelnitski

14. osa

●● 14. septembril alustab ilmunist „Maailma krimiklassika” sari, mida saab aadressilt raamat.epl.ee tellida juba praegu.

Nüüd oleks hea natuke magada? Ta võtab tele-foni ja helistab Ringole. „Tere. See Vanatöll ajas mul-le mingit iba ainult.”

„Muidugi. Mis sa siis oota-sid? Ma ütlesin, et tema tun-neb inimesi. Sa peaksid tema kaudu kontakti saama ini-mestega.”

„Aga mismoodi?”

„Mõtles ise. Ma ei tea, mis sulle sobib. Või saada see nai-ne, kes sinuga kaasas oli – see toimib kindlasti.”

„Veel üks küsimus: kas ma peaksin tema raama-tuid ostma?”

„Osta, kui tahad. Ise tead.” Tõnu nohiseb telefoni.

„Sa oled pilves, jah?” jõuab temani Ringo küsimus. „Mine magama. Head aega.”

„Head aega. Nägemist.”

Nüüd võiks süüa, mõtleb Tõnu ja jääb rooli taga maga-ma. Unes ilmub tema juurde vilksamisi näh-tud maagiaõpilane – Koiduõis. Näitsik nae-ratab ühtaegu võrguta-valt ja mõnitavalt.

„Sina siis oledki see uuri-ja? Mida sa üldse

Ringo. Ringo viipab Tõnule, ju tal on midagi öelda.

„Ega sa pole jõudnud veel Musta Veenuse Orduga rääkida?”

„Kole kiire on. Pole veel jõudnud...”

„Väga hea. Need ongi lii-ga normaalsed vennad. Ma sain teada, et tegutseb ka nn Maardu Saatana Brotherhood – need on karmid tegelased, niipalju kui olen kuulnud... Üks, kes nendega suhtleb, on täna siin peol – näed seda pint-sakuga tegelast?”

„Sa tunned teda?”

„Natuke jah. Ma võin teid tutvustada. Edasine sõltub sinust.”

„Aga... mis ma võiksin tal-le rääkida?”

„Tõesti ei tea. Alustuseks võid öelda, et tahad midagi osta – midagi hästi kanget ja karmi, mida mujalt ei saa.”

„Et sa tahaksid nagu seda hapet?” küsib tumedas üli-konnas patsiga tüüp, kui nad on ennast jõuga ühte tagumisse nurgalau-da surunud. „See on tegelikult üsna vas-tik kraam.”

„Tegelikult ma olen ment,” ütleb Tõnu jutujätkuks.

„Aa, ment. Mis sind siis päriselt huvitab?” küsib tüüp müiates.

„Ma olen mõrva-urid? Kas sa ise tead? Kas sind võib ka uurida vähe-ke?”

torgib näitsik teda sõr-mega. Unetõnu tahaks mida-gi vastata, aga ühtki mõtet ei ole peas. Magav Tõnu ei tea, et tema autost mõnekümne meetri kaugusel käivitub üks vana porine maastur ja veereb parajal distantsil järele pasto-ri väiksele hallile Hyundaile, mille kõrvalistmel istub õnnelik ekspäit Aarne Mugar.

Järgmine tööpäev ei ole üldse nii huvitav. Tuleb vor-mistada paberid paari tüüpi-lise joodikutevahelise mõr-va kohta. Surfata netis. Tõnu mõtleb, kas helistada satanis-tide ordule, aga ei viitsi. Paka-pikk on endiselt kadunud. Nadja on saadetud Vanatõlli Vaimsuse Kooli – *undercover* agendina siseriingi sisse imbu-ma. Õnneks jõuab kätte õhtu. Tõnu seab sammud klubisse.

Von Krahli teater on inime-si täis. Mõnusa Jamaica muusi-ka loksus nagu soe merelaine läbi sõbralike inimestega täi-detud ruumide. DJ-puldis on

„Eriti ei ole. Aga seekord on – üks suurem rituaalmõrv. Pentagrammi sees.”

„No siis ma saan aru küll, mis sind huvitab. Sa täna Maardusse viitsid tulla?”

Tõnu on nõus ja kella kol-me paiku öösel istuvad nad Balti jaama taga satanisti autosse. Iru elektrijaama kan-dis annab satanist Tõnule sal-li ja palub silmad kinni sidu-da. Väheke pimesi loksust Maardu auklikel tänavatel ja siis võib Tõnu salli maha võtta ühes mustaks värvitud garaa-žiboksis, mille uks keeratak-se korralikult lukku. Nurgas, päevinäinud diivanil, magab nakktagis habemik, kõrvakla-pid peas.

Seina ääres seisab Vene mootorratas, selle kõrval suri-seb külmkapp. Lukksepatöö-laul, kõlarite vahel, on üles seatud altar. ●

Järgneb...

Foto: Shutterstock

Seleeni puudumine suurendab eakate hulgas põletikuohtu

Ajakirjas The Journal of Nutrition, Health & Aging avaldatud artiklist selgub, et põletike risk on suurem nende eakamate hulgas, keda iseloomustavad puudulikud seleeni tasemed. Vananemisprotsess on seotud oksüdatiivsete kahjustustega ja põletikuliste tsütokiinide suurenenud tootmisega. Kroonilise põletiku seisundit iseloomustab põletikuliste tsütokiinide, sh tuumor nekroosi faktor, interleukiinide IL-1 ja IL-6 kõrge-
nenud tasemed. Seejuures on hästi teada, et põletikuliste tsütokiinide hulga tõus seerumis seostub funktsionaalse võimekuse langusega ning sarkopeenia ja elujõuetuse tekkega, aga ka suurenenud üldise haigestumuse ja suremusega. Selles töös uurisid teadlased IL-6, seleeni ja ka teiste tegu-

rite tasemeid Taiwani hooldekodudes elava 336 vanemaealise inimese vereproovis. Seleeni vähesust määrati 35,6 protsendil meestest ja 43,2 protsendil naistest ning vastava puuduse risk kasvas IL-6 väärtuse suurenemisel.

Seleeni antioksüdantsed ja põletikuvastased omadused on hästi teada, mistõttu seerumi seleenitaseme alenemine ja IL-6 hulga tõus seostuvad põletikuliste krooniliste haiguste tekkega, sh südame- ja veresoonkonna tõbede ja kõrge vererõhuga. Kroonilisi põletikulisi haigusi tuleks käsitleda seleeni ja IL-6 vaheliste seoste tagajärjena, mitte aga põhjusena ning edasised tööd peaksid lisama selgust sellise seose olemusse ja sekkumisvõimalustesse. **● Filosoofiadoktor Katrin Sak**

Veregrupp mõjutab südamehaiguste riski

Ajakirjas Arteriosclerosis, Thrombosis and Vascular Biology avaldatud artikli järgi on A-, B- või AB-vererühmaga inimesed märgatavalt suurema südamehaiguste tekke riskiga kui nende 0-veregruppiga kaaslased. Suurimaks osutus südamehaiguste arengu tõenäosus kõige harvemini esineva AB-vererühmaga inimestel, järgnesid B- ja A-grupiga inimesed. Vastav leid võiks olla abiks arstidele, et selekteerida välja kõrge-
nenud südamehaiguste tekkeriskiga patsiente.

Ka inimeste endi jaoks on oma veregrupi ja seega ka kõrge-
nenud riskide teadmine oluline, võimaldades teha valikuid tervislikumate eluviiside kasuks. Uuringus analüüsiti ligikaudu 90 000 30–75 aasta vanuse inimese andmeid ning osalejate tervislikku seisundit jälgiti enam kui 20 aasta vältel.

Kuigi kirjeldatud seose taga peituv bioloogiline mehhanism vajab veel edasisi uurim-
guid, on juba praegu teada, et A-veregrupp seostub kõrgema LDL-kolesterooli tasemega ja AB-vererühma korral esineb sagedamini põletikke, seevastu verevoolu soodustavate ühendite tase on kõrgem 0-vererühmaga inimestel. **● Filosoofiadoktor Katrin Sak**

Oska infarkti märgata ja tunda

Valu rinnus ei pruugi tähendada veel infarkti, tegu võib olla ka stenokardiaga.

Foto: Istockphoto

Kuna hapnikupuuduses südamelihase hävib kiiresti, tuleb infarkti kahtlusel kohe tegutseda.

Signe Kalberg
signe.kalberg@epl.ee

Insuldi ehk ajuinfarkti puhul on ülioluline, et patsient kiiresti haiglasse jõuaks. Sest mida kiiremini kannatanu haiglasse jõuab, seda väiksemad on ajukahjustused ning seda suurem lootus on paraneda.

Insuldi kõrval hiilib ka teine ohtlik haigus, kus arsti juurde jõudmisel saavad määravaks minutid ja inimeste teadlikkus sümptomite äratundmisel – südamelihase infarkt. Südamelihase pöördumatu kahjustus tekib esimeste tundide jooksul pärast pärgarteri sulguse tekkimist.

Verevarustuse pärgarteris saab taastada kas trombolüüsi või pärgarteri(te) laiendamisega ehk dilateerimisega. Mõlemad raviprotseduurid on väga efektiivsed, kuid neid on võimalik rakendada ainult infarkti varases järgus (enamasti mitte hiljem kui kuus tundi pärast valu algust).

Mida hiljem saab alustada ravi, seda halvem on ravitulemus, seda nii trombolüüsi kui ka pärgarteri laiendamise puhul (www.kliinikum.ee). Mida kauem haiglasse pöördumisega viivitatakse, seda raskem on paranemisperiood. Samuti ei tohiks kunagi las-

ta end heidutada kiirabi torisemisest või soovitusel järgmisel päeval perearsti poole pöörduda.

Märka sümptomeid!

Võib ju arvata, et infarkti on lihtsam ära tunda kui insuldi. Nii võib insuldi puhul nõrkust ja segast kõnet ajada segi ka joobenähtudega. Samas on küllalt olnud juhtumeid, kus infarkti saanud inimest peetakse joobnud inimese vedele-
miseks ja temast astutakse lihtsalt üle või mööda.

Inimesed on harjunud, et südamelihase infarkti puhul haarab kannatanu tugeva valu tõttu rinnust kinni, ahmib õhku, on kägaras maas, kaetud külmahigiga. Need on

legi, et need võivad võimalikule infarktile viidata. Ka on valu naistel sagedamini ebamääras kohas – kaelas, õlas või kõhus, isegi hammastes, samuti esineb tihemini iiveldust.

„Kui ebamäärane raskustunne on hoopiski käes või õlas, mis küll segab toimetamist, kuid laseb elada, siis mõeldakse, et küll läheb üle,” selgitab Tõstamaa perearst Madis Veskimägi. Aga ei pruugi minna. Tohter juhib tähelepanu sellele, et valu rinnus ei pruugi tähendada veel infarkti, vaid tegu võib olla stenokardiaga.

See tekib tavaliselt suure vaimse ja füüsilise koormuse tõttu, valu võib kas vasakusse või isegi mõlemasse õlga ja kätte kiirgumise kõrval olla kõhus, seljas, alalõuas. Stenokardiaga kaasneb peapööritus, südamepekslemine, iiveldus, higistamine, nõrkus. Tavaliselt aitab sel juhul üks keele

alla pandud nitroglütseriintablett, mis toob leevendust kahe-kolme minutiga. Kui aga 5–15 minuti jooksul leevendust pole saadud, võib olla juba tegu infarktiga ning siis tuleks viivitamatult kiirabisse helistada.

Hapnikupuuduses südamelihase hävib minutite ja tundidega, asemele tekib aga südame pumbafunktsioonis mitteoalev armkude. „Parem üle reageerida, kui hiljem huaa serval nutta,” ütleb Madis Veskimägi. **●**

Perearst Madis Veskimägi: parem üle reageerida kui hiljem huaa serval nutta.

nii-öelda klassikalised tunnused, mida me oleme näinud filmides. Tegelikult ei pruugi infarkt nii kulgeda.

Südamearst Margus Viigimaa on öelnud, et palju sagedasem infarktisümptom naistel, umbes 70 protsendil juhtudest, on hoopis ülisuur väsimus, peaaegu pooltel juhtudel ka unehäired, hingeldamine ning seletamatu ärevus. Tihti ilmnevad sellised sümptomid isegi kuu aega varem, kuid inimene ei tule selle pea-

Õhkõrnalt tunda juba sügise lõhna ja võimalus näha on looduse värvide mängu. Kõik justkui vaiksem, rahulikum on.

Kutsume Sind nautima sügispuhkust spaahotelli Laine!

„Proua Laine soovitab“:

- Majutus 2-kohalises standardklassi toas 3 ööd
- Saabumisel kohvikus tervituseks kook ja kohv
- 3 hommiku-, 2 lõuna ja 3 õhtusööki rootsi lauas
- Arsti vastuvõtt ja personaalse raviplaani koostamine
- **5 raviprotseduuri kahest valikust**
- Hommikune värskendav ujumine koos leilisaunaga
- Hommikuvõimlemine E–L kell 7.30
- Vaba pääs vee- ja saunakeskusesse kell 13–22

Paketi hind al. 145 € / in*

Soodushinnaga pakette on piiratud arv ja hind kehtib saabumispäevadega P–N

Ravipakett pühapäevast pühapäevani:

- Majutus 2-kohalises standardklassi toas 7 ööd
- 7 hommiku-, 6 lõuna- ja 7 õhtusööki rootsi lauas
- Arsti vastuvõtt ja personaalse raviplaani koostamine
- **12–18 raviprotseduuri** (ravipäevad E–L)
- Hommikune värskendav ujumine koos leilisaunaga
- Hommikuvõimlemine E–L kl 7.30
- Vaba pääs vee- ja saunakeskusesse kell 13–22

Paketi hind al. 270 € / in*

Swedbanki Seeniorkaardi omanikele paketi hind 10% soodsam

*Hind kehtib Eesti Haigekassa liikmele ja sõltub valitud majutustoa tüübist

S SPORT

BALE'ILE ASEDAJA

Itaalia jalgpalliklubi AS Roma teatas, et müüs 21-aastase Argentina ründaja Erik Lamela (pildil) Tottenham Hotspurile 30 miljoni euro eest. Lamela mängib Gareth Bale'i positsioonil. **Delfi**

HARTING LÕPETAB BOIKOTI

Eelmisel nädalal Stockholmis toimunud Teemantliiga etapi pro testi märgiks vahele jätanud ket taheitja Robert Harting lõpetab boikoti ja on täna Zürichis etapil stardis. **Delfi**

KANGERT JÄTKAB HISPAANIA TUURI 25. KOHAL

Hispaania ehk Vuelta velotuu- ri viienda, 168,4 km pikkuse eta- pi võitis sprinterite finišiheitluses austraallane Michael Matthews (Orica-GreenEdge). Tanel Kan- gert (Astana) ja tema meeskon-

nakaaslane, velotuuri üldliider itaallane Vincenzo Nibali lõpetasid peagrupis. Eestlane on endi- selt tublil 25. kohal, kaotades Nibali täpselt poolteist minu- tit. **Delfi**

Reisiväsimumusest säästetud Eesti koondis võitleb täna EM-pääsme pärast

Telegramm

Karl Rinaldo
Bulgaaria, Sofia

Eesti korvpallikoondise mängijad ja treenerid on valiksarja otsustavate kohtumiste eel võrdlemi- si optimistlikud.

Eesti meeskond startis eile Bulgaaria poole tšarterlennu- ga, sest otselendu 1,3 miljo- ni elanikuga Sofiasse ei lähe ja ümberistumistega minna poleks olnud asjaolusid arves- tades kasulik. Koondise taga- mängija Rain Veidemani sõnul on selline haruldus – Eesti meeskond pole ammu tšarter- lende kasutanud – neile väga kasulik. „Üldiselt kulub suur osa päevast reisimisele ning see- järel tuleb kohe õhtusele palli- treeningule minna,” iseloomus- tas Veideman tavalisi mängu- eelseid lennureise. „Seekord jõudsiime aga juba hommikul 11 ajal hotelli ja saime korrali- kult valmistuda õhtuseks tren- niks. Mängija jaoks on see suur asi, kui mänguni jääb vaid üks päev.” Ilm on Sofias samasugu- ne kui eile Eestis: päikesepais- te ja 20 soojakraadi, nii et akli- matiseerumisega muret pole.

Vene vorm paraneb

Õhtusele mängule läheb Eesti vastu sama tosinaga, kes püha- päeval alistas valgevenelased. Paar päeva tagasi külmetus- haiguse küüsi langenud Rei- nar Hallik on juba kenasti para- nenud ja tema mängus osalemi- ne kahtluse all pole.

Ka Siim-Sander Vene, kes Valgevene vastu juba 18 minutit mängis ja kaheksa punkti vis- kas, jõuab tasapisi paremasse vormi, kuigi suvel tekkinud sel- jahäda teeb talle endiselt natu- ke muret. „Korvi all selg selja vastu mängides ja vahel näiteks ka katet pannes vastasega kon- takteerudes on valu tunda, aga ega mängu ajal sellele ei mõt- le.” Oma parimas mänguvorm- is pole Vene enda sõnul veel kindlasti, sest suvine etteval- mistus jäi vigastuse tõttu tege- mata. Trennigi on ta meeskon- naga koos saanud teha ainult kümne päeva jagu. Kõik teised meie mängumehed – ka Krist- jan Kangur – on terved ja män-

Mäng peetakse vanas hallis

Tänane mäng peetakse 1961. aasta suveuniversiaadiks ehi- tatud ja seetõttu ka Universia- da nime kandvas saalis, mis asub hotellist, kus peatub nii meie kui ka Bulgaaria mees- kond, 15-minutise bussisõidu kaugusel. Meie esindusaree- ni Saku suu- halliga võrreldes on tegu mitu korda vanema ja väiksema areeniga, sest publi- kut mahub sinna 3000 inimest. Oma kodumänge peavad sel- les saalis näiteks Sofia Levski ja osalt ka PBC Lukoil Acade- mic. Muide, viimati nimetatut mängis selles hallis 2010. aas- tal EuroChallenge'i sarjas Tar- tu Rockiga ja alistas eestlased nii kodus kui ka võõrsil.

Sofias ühes hotellitoas elavad Rain Veideman (vasakul) ja Timo Eichfuss usuvad, et aktiivse kaitse ja kiire mänguga on Bulgaaria meeskond alistatav.

Foto: Karl Rinaldo

guks valmis. „Eesmärk peab alati olema võit. Meie trumbid on kiire mäng ja aktiivne kait- se,” usub Tärtu Rockiga paar aastat tagasi eurosarjas selles- samas Universiada hallis män- ginud Veideman.

Eile õhtul tegi meeskond pallitreeningu, kuid enne seda vaadati üheskoos videolt

tatud tagamehel Branko Mir- kovičil ning korvi all tegutse- vatel kaksikvendadel Dejan ja Kalojan Ivanovil,” osutas koondise abitreener Alar Var- rak. „Arvan, et Bulgaaria on gramm kõvem kui Valgevene, aga soosikukoormat ei ole meil ega neil, sest tegu on võrdsete meeskondadega. Lisaks on ka

meie mängustiilid sarnased – tabame mõlemad hästi kau- gelt,” teab Varrak.

Vastasmeeskon- nast rääkides ei saa mainimata jät- ta Nikolai Varba- novit, kes mängis tunamullu mõne kuu Eesti meistermees- konnas BC Kalev/Cramos, kuid pidi kesiste esituste tõt- tu enne hooaja lõppu klubist

lahkuma. Täna oma koduklubi Sofia Levski koduhallis mängi- val bulgaarlasel on olnud EM- valikturniiril kanda oma osa: mõnes kohtumises algoos- seisugi kuulunud keskmän- gija on toonud viis punkti ja kolm lauapalli mängu kohta.

Finaalturniiri pääsme nimel hakatakse mängima täna kell 19.30 Sofias. Mängust teeb otseülekan- de ETV2, Delfi TV pakub enne mängu, algusega kell 18.45, Tallinna otsestu- diost mängueelseid intervjuu- sid ja analüüse. Vastasseisu tei- ne vaatus toimub pühapäeval Tallinnas. Muide, EM-vali- kturniiril on meeskonnad koh- tunud varem ainult korra, 1995. aasta lisavalikturniiril samuti Sofias, kus Eesti sai 89 : 110 kaotuse. ●

Reinar Hallik on kenasti paranenud ja tema mängus osalemine kahtluse all pole.

Bulgaaria koondise viimaseid valikturniiri mängu ja õpiti vas- taste trumbid selgeks. „Tegu on ühtlase meeskonnaga, ent suu- rem koorem on ilmselt kodus-

Tõnis Erm on nüüd rattaorien- teerumise kahekordne maailmameister. Foto: Harry Veide

Tõnis Erm võitis koduradadel teise MM-kuldmedali

Tõnis Erm pidas oma eilset võitu Mõedakul ratta- orienteerumise MM-i lühirajal üllatuseks.

Andrus Nilk
andrus.nilk@epl.ee

Varem MM-idel sprindis hõbe- da ja pronksi palvinud Erm sõitis Lääne-Virumaal Mõe- daku spordikeskuse ümbru- se maastikul peetud lühiraja- võistlusel distantsi teise poo- le koos Tšehhi orienteerujaga, kelle ta kinni püüdis.

„Raskematel lõikudel tegin mina tempot, lihtsamatel osa- del arendas tšehh väga head kiirust,” lausus Erm. „Tema selja taga püsimiseks pidin kõvasti pingutama ja vahe- peal tundsin päris suurt väsi- must, ometi kannatasin tem- pot lõpuni.”

Kuigi kaks minutit hiljem startinud suursoosik, Venemaa rattaorienteeruja Anatoli Foli- forov vähendas vahet, suutis Erm edumaad nii palju hoi- da, et tagant tulnud põhikon- kurendil ei tekkinud temaga silmsidet.

„Juhul kui ta mind juba näi- nuks, olnuks tal minu järgi ker- gem sõidusuunda valida,” lau- sus Erm ja pidas tšehhiga koos sõitmist õnneks.

Tippvormis mees

„Ilma koostöötä poleks ma medalit võitnud, sest kon- kurents pjedestaalikohtade pärast oli väga tasavägin,” lausus Erm, kes edestas hõbe- da teeninud Foliforovit viie ja pronksi saanud soomlast Samuli Saarelat 12 sekundiga.

Pärast tänast puhkepäeva jätkuvad MM-võistlused hom-

me Rakveres teatesõiduga ja ülehommel Valgehobusemäel pika distantsi võistlusega.

„Mul ei olnud täna (eile – toim) startides mingeid ootusi, tahtsin teha oma sõitu ja või- malikult vähe eksida,” ütles Erm. „Samasuguse suhtumi- sega lähen ka järgmistele võist- lustele.”

Erm pidas oluliseks, et jõu- dis Sigvard Kuke koostatud treeningukavade järgi harju- tades MM-iks tippvormi.

„Paar nädalat enne MM-i oli enesetunne kõiguv, leidis nii häid kui ka halbu märke, kuid võistlusteks saavutasin hea seisundi,” ütles 31-aas- tane Erm.

Kaheksandast eluaastast alates orienteerumisega tegele- nud kahekordne maailmameis- ter tõdes oma edukaid etteas- teid kokku võttes: „Olen oma tulemusi MM-il järk-järgult parandanud ja kogu aeg usku- nud, et suudan kõrgete koh- tade pärast heidelda. Nüüd olen suutnud kaks korda jär- jest seda tõestada.” ●

KES TA ON?

Tõnis Erm

sündinud 18. jaanuaril 1982

Tegelenud

●● orienteerumise, suusa- orienteerumise ja 2004. aas- talt rattaorienteerumisega.

Saavutatud

●● rattaorienteerumises: MM-il sprindis kuld (2013), hõbe (2010) ja pronks (2008) ning lühirajal kuld (2013); EM-il sprindis ja lühirajal hõbe (2008) ●● teatevõistlusel pronks (2009)

Martin Kupper: tehnilist mudelit peaks veel stabiilsemaks saama

Intervjuu

Pärt Talimaa
toimetaja

Reedel 65.03 heitnud
24-aastane Kupper
loodab, et hea tulemuse
najal paranevad ka
treenimisvõimalused.

●●Martin, hooaja algul ütlesid, et sinu eesmärk võiks olla suurtele poistele ehk Gerd Kanterile ja Märt Israelile kandadele astuda. Kas pärast Paunkülas heidetud Eesti kõigi aegade viiendat tulemust 65.03, millega täitsid tuleva aasta Zürichi EM-i normi, võib öelda, et oled sellega hakkama saanud?

Absoluutselt (naerdes). Selle üle on väga hea meel, aga see oleks võinud juhtuda mõni nädal varem. Tundsin vahetult Eesti meistrivõistluste eel, et tunnetus ja tehniline pool hakkasid paremaks minema, aga päris see, mis õnnestus Paunkülas teha, veel välja ei tulnud. Sellest on natuke kahju, kuna see oli viimane võimalus MM-i normi täitmiseks.

●●Sisimas plaanisid sa Moskva MM-ile jõuda?

Kindlasti, aga eks ma olen nüüd targem, kuna see hooaeg on olnud hästi õpetlik ja siit on järgmisesse aastasse mõnus minna. Motivatsiooni on kõvasti ja EM-i näol on siht olemas.

●●Mida sa õpetlikkuse all silmas pead?

Olen paremini iseennast tundma õppinud. Nii treeningutel kui ka vormiajastamisel. Kõige tähtsam on muidugi tehnika, milles on suureks abiks olnud Sass (treener Aleksander Tammert – toim) ja see pilt on palju selgem kui varasematel aastatel. Siiski on tehniline mudel alles kujunemi-

sel, et seda stabiilsemaks saada, tuleb õnnestunud heiteid korrata ja korrata.

●●Sügisest harjutate Priidu Niiduga Aleksander Tammerti käe all, varem tegid koostööd Gerd Kanteri endise treeneri Vesteinn Hafsteinssoniga. Iseloomusta mõlemat.

Vesteinn oli hea treener, aga tehnika poole pealt oli tema puhul muutusi liiga palju. Igal treeningul proovisime midagi uut, seetõttu ei tekkinud kinnistavat pilti ja tehnilist mudelit.

Aasta lõikes on muidugi muutunud ka see, et treener on olnud kohal ja pidevalt kõrval. Eelmisel aastal olenes see finantsseisust – kui palju oli raha, nii palju oli ka laagreid ja nii edukas oli ka koostöö. Minu jaoks on treeneri pidev juuresolek oluline, kuna olen alles oma sporditee alguses. Hästi oluline ongi tehniline mudel varakult paika saada, et ei oleks vaja hiljem pead murda või ümber mõelda.

Esimest korda tundsin Sassi, et mudel hakkas paika loksuma, talvel Hispaanias laagris olles ja võisteldes. Heitsin seal 60 meetrit peamiselt ainult tehnilise lõtvuse pealt. Varem oli mul lõtvus ja rütmi tunnetus paigast ära, oli toores raiumine.

●●Kergejõustikuga alustasid Juhan Toimeti käe all, kuid pärast gümnaasiumi lõpetamist teenisid kaitseväes ja sport jäi tagaplaanile. Kas praegust võib nimetada sinu teiseks tulemiseks? Õige tulemine oli ikkagi pärast kaitseväge. Siis tekkisid juba siht ja eesmärgid, kuhu ma tahan jõuda. Eelnev oli pigem mäng ja ajaviide. Juhan kutsus mind järjepidevalt trenni ja püüdis mulle selgeks teha, et mul on võimalus tippspordis midagi korda saata ja kui pärast ajateenistust numbrid iga aastaga paranesid, pani see ka mind selles suunas mõtlema.

Oluline oleks olla rohkem laagrites ja ka talvel väljas hei-

Kettaheitelootus Martin Kupper ütleb, et arenguhüppe tegemiseks oleks tarvis rohkem välismaal treenida.

Foto: Tiit Blaas

●●Sa ei käi tööl, aga õpid meereakadeemias. Kas saad end nimetada tippsportlaseks?

Praegu ei ole võimalik teha trenni kaks korda päevas. Esmalt on heitetrenn ja siis tuleb jõutrenn kohe otsa. Seega on hästi palju, mida annab paremaks teha, aga finantsvahendid ei võimalda rohkemat.

EM-i normiga tuleb õnneks alaliidult toetus. Seni on suureks toeks olnud Audentese spordiklubi ja lõunat käime söömas Ampsus. Ehk õnnestub mõni sponsor veel juurde leida, et ettevalmistus oleks efektiivsem, sest Zürichisse ei taha ma minna nalja tegema.

Oluline oleks olla rohkem laagrites ja ka talvel väljas hei-

ta, sest sisetingimustes vahendeid vastu seina loopida ei ole ikka päris see. Eestis saab ju väljas heitma hakata alles maikuust ja kindlasti võib see olla ka põhjus, miks ma nii hilja heasse vormi sain. Sel aastal olimegi ainult Hispaanias ja kui tulime tagasi, siis kadus rütm kuuku-poolteistkümneks ära.

●●Kas noolid vaikselt juba ka Gerd Kanteri skalpi?

Naljaga pooleks võib ju öelda, aga praegu ei ole see kindlasti otsene eesmärk. Gerdi vastu on mul suur lugupidamine ja järgmistel aastatel oleks kindlasti tore koos tiitlivõistlustel käia. Esmalt tahaksin aga oma võimeid parandada ja tehnikat kindlamaks saada. ●

Edasimineku on olnud suur

Aleksander Tammert
treener

Tulemuses on toimunud kindel edasimineku ja kui Martin suutis talvel Hispaanias kolme välistreeningu pealt heita 60 meetrit, siis oli näha, et tal on kõvasti sees. Suvel ei ole treeningud nii järje-

pidevad olnud, selles mängivad rolli ka mu enda töögraafikud. Õnneks on Juhan Toimet olnud käepäras ja vajadusel aidanud.

Oleme siin põlve otsas entusiasmist nikerdanud. Aga näen nii Martinis kui ka Priidu Niidus potentsiaali ja seetõttu olen ka nende treenimisele pühendunud. Tahaks loota, et EM-i normi täitmise tõttu näeb ka kergejõustikuliit võimalust meie toetamiseks. Töötahet ja motivatsiooni poistel on, nüüd tuleb ära kaotada lootusetuse tunne, et rüga-me ainult enda jaoks.

Legia peatreener lohutas mängijaid: Euroopa liiga on ju samuti austusväärne

Henrik Ojamaad Eesti
jalgpallipublik kahjuks
sel hooajal veel Meistrite
liigas mängimas ei näe.

Aet Süvari
aet@epl.ee

Eile ootasid eestlastest vutisõbrad põnevusega Henrik Ojamaa koduklubi Varssavi Legia ja Rumeenia meeskonna Bukaresti Steaua Meistrite liiga play-off'i korduskohutust. Kuna Legial oli eelmisest, 1 : 1 viigiga lõppenud mängust Bukarestis kaasa võt-

Miroslav Radović (vasakul) lõi Legia kasuks küll ühe värava, ent Poola klubi see ei päästnud ja Meistrite liiga alagrupiturniiril jõudis Bukaresti Steaua (pildil Adrian Cristea). Foto: AP/Scanpix

ta hinnaline võõrsil löödud värav, püsis lootus, et Henrik Ojamaast võib algaval hooajal saada teine eestlane, keda näeb pallimas Meistrite liigas.

Paraku tegi Poola klubi ise oma elu juba kohtumise avaminutitel raskeks, sest lasi mängu esimesel kümnel minutil endale kaks väravat lüüa. Kuigi Legia ei lasknud end sellest muserdada, jätkas kiiret ründavat jalgpalli ja lõi üsna pea ühe värava tagasi, töötas Steaua kaitse mõjusalt ja blokkis kõik Poola klubi šansid. Alles neljandal ülejajaminutil õnnestus Legial viik

jalule seada, paraku 2 : 2 viigist võõrsil löödud väravate reegli tõttu Meistrite liigasse pääsemiseks ei piisanud. Henrik Ojamaa alustas kohtumist varumeestepingilt ja vahetati mängu sisse viimaseks pooleks tunniks.

Loosid täna ja homme

Legia peatreener Jan Urban leidis, et mängus sai tema meeskonnale saatuseks kogemuste puudumine. „Kuid usun, et neist kuuest mängust, mis oleme nüüd Meistrite liiga kvalifikatsioonivoorudes mänginud, on

meile tuleviku mõttes kasu. Kuna meid ootavad nüüd ees Euroopa liiga kohtumised, siis usun, et neist kohtumistest saadud kogemusi saame seal kasutada,” ütles Urban pärast matši intervjuus spordikanalile Canal+. Paljud tippmeeskonnad Euroopa liigast suuremat ei arva, aga Urban lohutas oma mängijaid: „Pole midagi, meil on ikkagi seljatega suur seiklus ja ka Euroopa liiga on väga austusväärne.”

Peale Steaua lunastasid eile Meistrite liiga pileti Viini Austria, FC Basel, Schalke ja Arsenal. Eile hilisõhtul peeti veel viis kohtumist ja juba täna kell 18.45 Eesti aja järgi loositakse kõik Meistrite liiga alagrupivooru pääsenud klubid gruppidesse. Legia kaaslased Euroopa liigas selguvad päev hiljem – alagruppide loosimine toimub reedel kell 13.45. ●

kuulutus.lehed.ee

Nüüd kuulutuste tellimine veelgi lihtsam. Vali rubriik, kirjuta tekst ja tasu – kõik ühest kohast! Reakuulutusi saab anda internetis aadressil **kuulutus.lehed.ee**, e-postiga **anni.koppel@lehed.ee** ning kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti. Info telefonil 680 4506.

National Theatre Live
 Briti teatriparemiku otseülekanded Sinu kinos!

Othello
 William Shakespeare

Nimiosas Adrian Lester
 Kahepalgeline Jago Rory Kinnear

26. september kell 21:00
 otseülekanne Coca-Cola Plazas

30. september kell 19:00
 kordus kinodes Coca-Cola Plaza ja Ekraan

Fotol (Rory Kinnear ja Adrian Lester) © Seamus Ryan

BY EXPERIENCE HD

JUST NAGU FILMIS

TÄNA KINOS ARTIS:

ARTIS
 KUNST ON KINOS

EUROPA CINEMAS
 MEDIA-PROGRAMME OF THE EUROPEAN UNION

Väärikad kinohommikud
 8 kohtumist

Lga 5. seanss **TASUTA!**

29.08

Väärikad kinohommikud/Hispaania festival: 8 kohtumist	11:00	Üheshingamine	16:20
Lotte ja kuukivi saladus	11:10	Soovin, et oleksid siin	17:30
Robinson Crusoe: Piraatide pealik. Eesti keeles!	12:40 15:20	Hispaania maailma festival: Kaks ema	19:00
Päevade vaht	12:55 16:55	Hispaania maailma festival: Defitsiit	21:30
Kon-Tiki	14:10 21:15		

www.kino.ee | Estonia pst. 9, Tallinn | Solarise keskus | Tel. 663 1380

TÄNA KINOS SÕPRUS:

KINO »SÕPRUS«

EUROPA CINEMAS
 MEDIA-PROGRAMME OF THE EUROPEAN UNION

PARIS KINO - AASTAST 1955

29.08

Searching for Sugar Man	16:00
Augusti tantsufestival: My name is Janez Janša	18:00
Paradiis: Lootus	20:00

Vaata kino Sõprus nädalakava **www.kinosoprusee**

MoMo
 KATUSEKINO

Carlsberg elisa

PÖFF

KATUSE KINO

VIRU KESKUSE KATUSETERRASSIL

TÄNA
 PUBLIKU LEMMIKUD!

HOMME
 VALITUD HUUMOR

Ted
 Seth MacFarlane
 2012/106min

Four Rooms
 Allison Anders, Quentin Tarantino, Alexandre Rockwell, Robert Rodriguez
 1995/102min

+ EESTI VÄRSKED VALITUD LÜHIFILMID:

PILETID EELMÜÜGIST: Piletilevist või katusekino.ee
 Osta pilet eelmüügist vihmakindlatele soojendusega terrassidele.
KOHAPEAL: pool saalist tuleb müüki alati enne seanssi Katusekinos.

KATUSEKINO.EE

Avatud E-R 12-02, L-P 17-02

Meediapartnerid: Eesti Ekspress, Eesti Päevaleht, Viru, Pöff

EESTI EKSPRESS
 SÕLTUMATU NÄDALALEHT

29. august 2013

Krister Kivi Egiptuses:
 mis toimub eestlaste talveparadiisis

Küüniline sigadus:

MAKSA, KUI KOJU TAHAD!

Hans H. Luik:
 ajakirjanduslikud zombid

Muinasjutt kalamehest ja kalakesest

Aleksandr Puškin

MUINASJUTT KALAMEHEST JA KALAKESEST

Õpetlik värssmuinasjutt vaesuses elavast eidest ja taadist, soove täitvast kuldkalakesest ning inimeste teinekord lõputust ahnusest.

Illustreerinud Evald Okas

Raamatud on saadaval raamatupoodides üle Eesti või tellides **www.healugu.ee**

Nüüd kuulutuste tellimine veelgi lihtsam!

kuulutus.lehed.ee

Reakuulutusi saab edastada ka e-postiga **anni.koppel@lehed.ee** ja kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti. Lisainfo telefonil 680 4506.

LOE SELLE NÄDALA MAALEHEST:

AUTORITAARSE KOOLI AEG ON MÖÖDAS!

» Koolijuhi ja pedagoogide koolitaja Leelo Tiisvelti sõnul peavad oma rolli ümber hindama eeskätt õpetajad.

LOE VEEL:

» **EKSPERIMENT:**
postipakk liigub kiiresti, aga kätte jõuab aeglaselt

» 86aastane Viljandi memm tuli kergejõustikus **NELJAKORDSEKS MAAILMAMEISTRIKS**

31.08 23:00 Katusekinos KATUSE KINO

SILENT DISCO

MEETS

Augusti TantsuFestival

www.tantsufestival.ee

TALLINNA LINNATEATER

TÕDE JA ÕIGUS. TEINE OSA
9., 10. septembril 18.00

Robert Lepage'i külasitendus
KUU TAGUMINE KÜLG
1., 2. oktoobril 19.00
Nokia Kontserdimajas

Kassa: 66 50 800
www.linnateater.ee

Mudilaste Muusikastuudio

Laulmine, Loovus, Rütmika, Teatritund

Oodatud on kõik muusikahuvilised lapsed 3-7.a

Vabaduse pst 130, Tallinna Muusikakeskool

Info ja registreerimine:
5697 7075 Teele Marjasoo,
5332 5810 Maie Klesment
mudilastem@gmail.com
www.hot.ee/mudilastemuusikastuudio

Teenused

• **KAARDID ENNUSTAVAD**

Tel 900 1727 24 h, 1,09€/min
www.ennustus.ee

• **Teravilja ja õlikultuuride**

kuivatus, puhastus, sorteerimis ja ladustamisteenus AS Pandivere
Ehitus teraviljakuivatis Lääne-Virumaal Väike-Maarjas.
Info tel 505 3359.

Laen

• **Laen kinnisvara tagatisel.**

ASA&O LaenuGrupp. Tartumnt 29
Tln. 6486083 www.aolaenuud.ee.
Tutvuge tingimustega, konsulteerige asjatundjatega.

Müük

• **Müüa lõhutud küttepuid.**
Tel 509 2933.

AEG KAUBELDA!

Holmes & Meyers kutsus metsaomanikke läbi rääkima metsas planeeritavate raiete üle.

Ostame kasvava metsa raietõigust. Pakkuda võib lageraieid harvenduseni.

ERIPAKKUMINE! Pakume kasvava lepu eest head hinda.

Lõhutud küttepuid müük, tellimine: tel 600 5323

HOLMES & MEYERS
Metsasõbralik ettevõtmine
tel 5553 3064, 5554 0620
e-post info@holmesmeyers.eu

Nüüd kuulutuste tellimine veelgi lihtsam!

Telli kuulutus Eesti Päevalehte, Eesti Ekspressi ja Maalehte ühest kohast!

Vali rubriik, kirjuta tekst ja tasu internetipangas.

kuulutused.lehed.ee

Reakuulutusi saab edastada ka e-postiga anni.koppel@lehed.ee ja kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti. Lisainfo telefonil 680 4506.

MAALEHE maasikaraamat
ASTA-VIRVE LIBEK JA VÄINO ESKLA

MAALEHE maasikaraamat

Asta-Virve Libek ja Väino Eskla
184 lk, pk

“Maalehe maasikaraamat” abistab nii algajaid kui ka kogunud maasikakasvatajaid sordivalikul, istutusmaterjali muretsesemisel, istandiku rajamisel ja hooldamisel ning haiguste ja kahjurite äratundmisel.

Maalehe Raamat

Tellimiseks helista telefonil 680 4443 või külasta meie kodulehte www.healugu.ee

Eesti Päevaleht

Kallis Maire, südamik kaastunne Sulle armsa ema

MARIKA MUTTIKU

lahkumise puhul
Sõbrad Gitandast

Teatame kurbusega, et on lahkunud meie kallis abikaasa, isa ja vanaisa

HANS LÖÖPER

16.02.1933-26.08.2013

Ärasaatmine
31. aug kl 12
Ambula kabelis

Leinavad omaksed

Tunneme kaasa Ursula Kesale abikaasa

PEETER PEDEMANN

12.09.1945 – 27.08.2013

kaotuse puhul

Matusetalitus
31. aug kl 14.30
Pärnamäe Krematooriumis

Lasnamäe Linnaosa Valitsus

Tasa vaikselt küünal kustus, pilve taha päike kadus...

Avaldame südamlukku kaastunnet Mihkel Aitsamile perega kalli

ISA ja VANAISA

kaotuse puhul

AS Ensto Ensek tööpere

Ei peaks ma ühtki valu enam valuks, kui süda ainult Sinu kaotust taluks...

Kallist abikaasat ja ema

ANU KOPPELIT

3.06.1957 – 29.08.2012

mälestame esimesel surma-aastapäeval

Karel, Anni ja Andres

Alati abivalmis ja toredat töökaaslast

AIVAR URGAST

mälestavad ja avaldavad kaastunnet omastele

OÜ Vulkert töökollektiiv

Mälestame kurbusega head sõpra

AIVARIT

Siiras kaastunne
Sirjele, Liinale ja Joonasele

Olev, Ly, Arvo, Ülle

Lahkunud on unustamatu

MIHKEL AITSAM

Eesti Invaspordi Liidu rajaja, Eesti invaliikumise Grand Old Man

Mälestame ja avaldame kaastunnet omastele

Eesti Invaspordi Liit

Lahkunud on invaliikumise grand old man

MIHKEL AITSAM

9.10.1929 – 27.08.2013

Puuetega inimestele pühendatud elutöö ei aegu

Südamluk kaastunne lahkunu lähedastele

Eesti Liikumispuuetega Inimeste Liit

Südamluk kaastunne Karel Zovale

EMA

kaotuse puhul

Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus

Saab igaüks meist kingituseks aja, ta kehtvust keegi meist ei tea

Teatame kurbusega, et on lahkunud meie kallis

RAIMOND KALA

11.10.1933 - 25.08.2013

Leinavad lähedased

Mälestame head kolleegi

ANTTI JERMANNI

ja avaldame südamlukku kaastunnet lähedastele

Rally Estonia korraldajad

Mälestust sa kallist väär, väär, austust, sõnu häid
Mälestuste kauneid hetki meile sinust hinge jäi

ANTTI JERMANN

Mälestame head sõpra ja kaastöölist

Südamluk kaastunne lähedastele

Eesti Kaitseväge logistikakeskuse ja logistikapataljoni kollektiiv

TELEVISIOON

ETV

07.25 Draamasari Maahaigla

08.10 Aia elu: Nartsissid ja hekitaimed

08.25 Kaks takti ette

08.55 Draamasari Holby City haigla

09.55 Ajavaod: Kaotatud jõgi (ETV 2013)

10.20 Üks tegu: Mängimine (ETV 2007)

10.30 Ajalik ja ajatu: Põlvkonnad, 6/6

11.00 Draamasari Väike maja pree-rias: Tagasi kooli, I (USA 1979)

11.50 Doksari London – linn aegade tuultes, 2/2*

12.40 Hakkab jälle pihta: John ei ole enam meiega (Eesti 2012)*

13.10 Köögikodanikud

13.40 Doksari Huvasti, seltsimehed!, 5/6: Mäss*

14.35 Heino Lipu lugu

15.05 Eesti lood: Tähelepanu, start!

15.40 Teeliste kirikud: Raplamaa*

16.10 Draamasari Holby City haigla*

17.10 Reisisari Reisile minuga

17.40 Draamasari Maahaigla*

18.30 Aktuaalne kaamera

18.45 Osoon (ETV 2013)

19.15 Ilus maa: Meremäe valguspildid

19.25 Naljatera (ETV 2011)

19.30 Dokfilm Kuubas koos Simon Reeve'iga

20.30 Iga pink räägib loo, 12/12

21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm

21.25 Sport

21.35 SUVEkulTUUR

21.45 Murtud lubadused. Intervjuu Euroopa Parlamendi presiden- diga

22.15 Dokfilm Pink Floyd. Wish You Were Here (Inglise 2011)

23.15 Komöödiasari Kuidas ei tohiks elada, 6/6: Don ja pulm

23.45 Draamasari Waterloo Roadi kool *

00.35 SUVEkulTUUR*

00.53 ERR-i uudised

KANAL 2

06.00 Punased roosid*, 581

06.45 Rosario*, 63

07.40 Joonissari Kasskoer: Koera- püüdja rukkis

08.05 Suvereporter*

09.10 Tuhat ja üks ööd*, 63

11.00 Kodu ja vöörsil, 5572

11.30 Küladetektiivid*, 108: Surmav mäng

12.30 Heeringas Veenuse õlal*

13.00 Kelgukoerad 100

14.00 Komissar Rex: Pettlik lähedus

15.00 Punased roosid, 582

16.05 Küladetektiivid, 109: Mõrv kinos

17.05 Rosario, 64

18.10 Tuhat ja üks ööd, 64

20.00 Suvereporter

21.00 Saladused: Suvehooaja viimanel! Esimeses loos on meil võimalus heita pilk varjatud ja sotsiaalselt ebamugavasse lesbisuhtesse, mis lõpuks lausa armukolmnur- gaks välja kasvab. Armukolm- nurgaga on tegu ka teises loos.

21.50 Mängufilm Harry Potter ja tulepeeker (Harry Potter and the Goblet of Fire, UK/ USA 2005)

00.50 Mängufilm Kadedus (Envy, USA/ Austraalia 2004)

02.30 Harry seadus*: Valeded võrgus

03.15 Suvereporter*

04.05 Mängufilm Teemandirööv* (Snatch., USA/ UK 2000)

TV3

06.15 Multifilm Bakugan

06.40 Multifilm Winxid

07.05 Multifilm Käsna-Kalle Kantpüks

07.30 Multifilm Transformerid: Prime ja tema tiim

07.55 Armastus võidab, 112*

08.55 Kirgede torm, 1707*

09.55 Vaprad ja ilusad, 6548*

10.20 Top Shop

10.35 Ment 2, 7: Spioonimängud

11.35 Seaduse nimel 1, 8: Samariitlane

12.35 Betty White ja ulakad vanurid 1, 4

13.00 Suletud uste taga 3, 5: Petetud pärija*

14.00 Kättemaksukontor 7, 3: Stringi- teooria – 1*

15.00 Vaprad ja ilusad, 6549

15.30 Lena, mu elu armastus, 172

16.30 Armastus võidab, 113

17.30 Kirgede torm, 1708

18.30 Võimalik vaid Venemaal

19.00 Seitsmesed suvesadamas

20.00 Kättemaksukontor 7, 4: Stringi- teooria-2

21.00 Selgeltnägijate tuleproov 7, 4

22.00 KINO3: Mängufilm Vanad penid

23.50 Puudutus 1, 11: Keeris, osa 1

00.50 Euroopa Pokkeriturnee

01.50 Päästjad 6, 3: Tagasitulek

02.40 Kinominutid

03.10 Euroopa Pokkeriturnee*

04.15 Võimalik vaid Venemaal*

04.40 Seitsmesed suvesadamas

05.30 Lena, mu elu armastus, 172*

HOROSKOOP

JÄÄR Võid olla vägagi edukas ja efektiivne, kui sul on oma tegev- sest selge ettekujutus. Kuid pimesi ja hea õnne peale tegutsemine võib probleeme kaasa tuua.

SÕNN Päev soosib eelkõige spetsialiste – kõiki, kes tegelevad mingi kitsa ja konkreetse asja või probleemiga. Vajalik energia ja jõud tekib ebaoluliste asjade kõrvalejätmisest.

KAKSIKUD Meenutad kõndivat ideede reservuaari. Sa suudad rää- kida kõikidel teemadel ning igas asendis. Üritad jutuga innustades võimalikult palju abilisi leida.

VÄHK Psühholoogilisel tasandil on su meel erk ja tajud tundlikud. Kuid materiaalses ja rahalises plaa- nis võid teha mõne valearvestuse.

LÕVI Püüad leida endale tegevust, mis aitaks sul unustada argimu- resid. Armuasjus igatsed samuti midagi erilist ning kui kallim on läheduses, siis üritad oma fantaa- siad ka ellu viia.

NEITSI Valitsev seis sunnib sind keskenduma millelegi väga konkreetsele. Seega on hea aeg ostmiseks ja müümiseks või asjade remontimiseks.

KAALUD Äri ja ettevõtmiste tasandil toob nüüd edu kõik uus ja novaatorlik. Suhted pakuvad nüüd rahuldust nii kehale kui ka hingele.

SKORPION Oled hea psühholoog ning näed inimesi läbi. Aga ära oma läbinägemisega liiale mine – usalda ikka seda ka, mida keegi sulle otse ütleb!

AMBUR Hea meelega roniksid kuskile kõrgele poodiumile ja hakkaksid kõnet pidama. Seega oled päris edevas meeleolus ja otsid publikut.

KALJUKITS Kui sul on vaja spetsia- listi nõuannet, siis täna on selleks sobilik päev. Vajaduse korral oled täna igati asjalik ja konkreetne, seda eelkõige just töö ja muudes ühiskondlikes suhetes.

VEEVALAJA Sul on rohkem juhus- likku õnne või sa lihtsalt arvad, et on. Kipud võtma liiga suuri riske, tagajärgedele mõtlemata.

KALAD Kodu, mineviku, pere- konna ja harjumustega seonduv tuleb nüüd rohkem esile. Ka pat- riotism ja kodumaa armastus.

MEELELAHUTUS 19

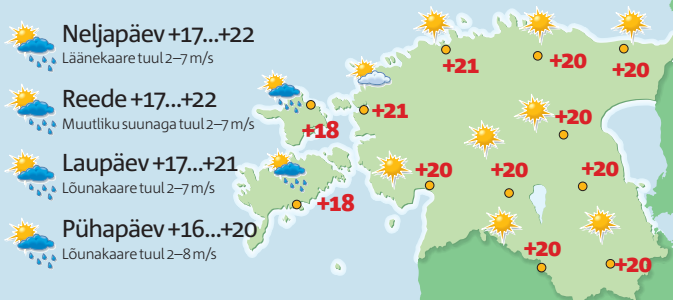
ILM

Neljapäev +17...+22
Läänekaare tuul 2–7 m/s

Reede +17...+22
Muutliku suunaga tuul 2–7 m/s

Laupäev +17...+21
Lõunaakaare tuul 2–7 m/s

Pühapäev +16...+20
Lõunaakaare tuul 2–8 m/s

RISTSÕNA

	TULEMÄE PURSKEAVA- STRONT- SIUM	UIMASTI ELEKTROO- NIKA- FIRMA	RAHANDUS- OSAKOND KUNSTNIKU TÖÖKODA	SUURRIIK RAJATIS LAEVADE REMONTI- MISEKS	VOIDUJLI- MALANNA TULUD MI- LIONUS KULD	KUUPÄEV ...TÄITJA	LINNU- MAGUS EV SÕJA- MINISTER	VALITSEJA KÄSIKIRI ...TÄHTHEIN (nelgiline)	LENNUKI- KUUR LIND (murdes)
VÄÄRISKIVI									
... CULPA (minu süü)									
ROSAA- RIUM									
NORD									
EKSIMUS									
ISAKU GÜMNAA- SIUM									
HOIDLA									
KOLBIUS- ÕPETUS									
ILMASTIKU- NÄHTUS									
AUGUST									
LIND									
MÕISTE MARJASE- MANGUST									
KÖÖGMIL									
VERESOO									
TRIGON. FUNKT- SIOON									
KREEKA TAHT									
SÖÖK, TOIT									
ARGENTINA JALGPALLUR									

ERKKI KÕLU PÄEVAANEKDODID

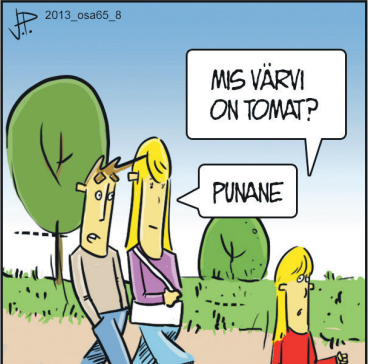
●● Keskklinnas kohtuvad kaks sõpra: „Noh, kuidas su firmal ka läheb?” „Ei saa kurta, oleme kasumis.” Nende lähedal istuv kerjus näitab oma jalge ees lebavat mütsi ja ütleb: „Kuulge, mehed! Te kas andke mulle pisut algkapitaliks või lõpetage võõra äri segamine!” ●● Mees vahistatakse süüdistatuna puskari müümisel. Tema advokaat räägib kohtus: „Kõrge kohus! Palun vaadake kohtu- alust tähelepanelikult. Kui tal oleks puskarit olnud, kas ta oleks siis seda tõesti kellelegi müünud, või oleks ta selle ikka ise ära joonud?” Mees mõisteti õigeks. ●● Mees ostab oma naisele uue

mersu. Et õpetada naist ettevaatli- kumalt sõitma, lepiwad abikaasad kokku, et iga kriimustuse eest autol tellib naine mehele prostituudi üheks tunniks, iga mõlgi eest aga terveks ööpäevaks. „Noh, kuidas lood on?” uurib sõber mõne aja pärast mehelt. „Kassõidab ettevaatlikumalt?” „Ma ei tea, ta on kogu aeg töö!,” vastab mees. „Aga meie kodu on küll pidevalt võõraid alasti naisi täis.” ●● Naine mehele: „Täna me ei seksi, sa jätsid kondoo- mid ostmata.” „Aga meil ju on veel üks pakk...” „See on külalistele...”

KRISTIAN PAUR

www.facebook.com/PaurFamily

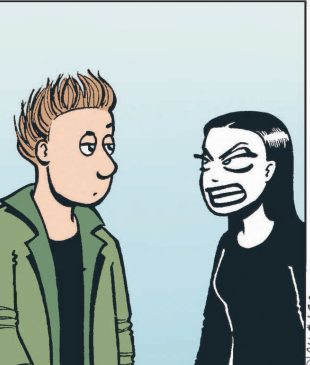

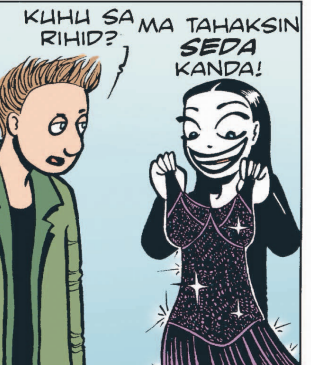
LISE MYHRE

SUDOKU Pappocom

Lahendused ja vihjed. www.sudoku.com

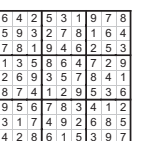
3				6			2
	8		5		3		9
1		4				6	7
		8		2		4	
4							3
		3		8		9	
9		2				5	8
	6		7		8		4
8				5			6

Sudoku EPL-i veebiväljaandes

Mängi. www.epl.ee/sudoku

SUDOKU reeglid

●● Täida tühjad kohad numbritega 1 kuni 9. Numbrid 1 kuni 9 peavad esinema igas 9 veerus, igas 9 reas, igas 3 x 3 ruudus. Igas reas, igas veerus ja igas 3 x 3 ruudus võib iga number esineda ainult ühel korral.

LEMMIK

Tiina Toomet
MTÜ Teie Loomakliinikud

Vaipa märgab häiritud kass

Kui kass ei kasuta oma liivakasti, pole mõtet temaga pahanda ega kahtlustada teda kättmaksu suhtes.

Tihti on põhjus selles, et kassi tualeti liiv on muutunud tema jaoks liiga mustaks. Asi võib olla ka puhta kassiliiva harjumatus lõhnas või terakeste kujus.

Kass võib hakata vaibale pissima ka stressist, näiteks kolimise või peres toimunud muutuste tõttu. Kolmanda võimalusena võib kassil olla uriiniteede haigus, nii et kui mure kiiresti ei kao, tuleb ta kindlasti viia veterinaari juurde läbivaatusele. **Animalplanet.com**

Koerad näevad kahte värvi

Koerte silmapõhjas värve püüdvate valgusretseptorite kontsentratsioon on kõigest üks kümnendik inimeste omast. Koerad näevad ainult kahte värvi – sinakasillat ja kollast – kõik muu on nende jaoks hall. **Animalplanet.com**

Kassi aju meie omaga sarnane

Geneetiliselt on kasside aju lähedasem inimese kui koera ajule. Samuti on kassidel võime teha sadat erinevat tooni häälsusi, samal ajal kui koer peab piirduma kümnega. **Animalplanet.com**

Mida suurem tort, seda parem koer?

Esmaspäeval saab alati torti. Nagu igal mõnele suuremale koertenäitusele järgneval nädalavahetusel.

Mie loomakliiniku kollektiivi 20 koerast esineb alati keegi tordi-vääriliselt. Mina, kes ma tänapäeva koertenäitustest suurt midagi ei tea, oskangi tordi järgi vaadata, kellel kuidas läks. Kui esmaspäeva hommikul kohvi kõrvale midagi ei pakuta, siis kehvasti. Kui aga on midagi suupärast kaasa võetud, siis on keegi mingisuguse tiitli võitnud.

Jääb veel välja selgitada, kes ja millise, ja siis õnnitleda. Pean küll ütlema, et jäin õnnitledes üsna nõutuks, kui sain teada, et koer Bella oli vastassugupoole parim. Kas emane Bella oli isaste hulgas parim? Niisama segaseks on mulle jäänud ka kõikvõimalikud SERT-id ja CACIB-d. Mida parem CACIB, seda suurem tort, arvan absoluutselt vähikuna.

Kui mina veel oma puudel Kimiga näitustel käisin, jagati hindeid ja medaleid. Suur kuldmedal oli ülihea, väike väga hea, hõbemedal oli hea ja rahuldava hinde saanule ei antud midagi.

Victoria ajastu hobi

Minu puudlike oli ka mitme kuldmedali omanik, aga sellise koguse metalli kandmine oleks ta ilmselt liikumisvõime tuks muutnud.

Tõukoerakasvatus kui hobi hakkas rohkem levima kuninganna Victoria ajal. Esimene koertenäitus toimus Inglismaal 1859. aastal, seal osalesid setterid ja pointerid. Mõni kuu hiljem esitleti spanjeleid. 1873 asutati rahvuslikest kennelliitudest vanim – Suurbritannia kennelklubi, kes korraldas aasta pärast suure koertenäituse, ja juba järgmisel aastal anti välja brošüür, mis sisaldas 4027 koera andmeid, kes olid võitnud autasusid eelneva 14 aasta näitustel. Enne II maail-

masõda oli pea kõigis Euroopa riikides oma künoloogiline keskorganisatsioon.

Eestis 19. sajandil

1911. aastal loodi rahvusvaheline künoloogiline föderatsioon (Fédération Cynologique Internationale – FCI), millesse kuulusid esmajoonel Euroopa riigid.

Ka Eestis hakati 19. sajandi

Eesti esimene koertenäitus toimus 1930. aastal Tallinnas ja seal osales 110 koera.

lõpupoole tõukoeri aretama. Algul imporditi Inglismaalt, Venemaalt, Prantsusmaalt ja Saksamaalt peamiselt hurtasid ning hagiid ja mägrikuid ehk taksikoeri.

Koertenäituste koorekiht

Maailma suurim koertenäitus on Crufts, mis toimub igal aastal Suurbritannias Birminghamis. Esimese näituse korraldas Charles Crufts 1891. aastal kuninglikus põllumajandushallis Islingtonis ja sellel osales peaaegu 2500 koera 36 tõust. Kui Charles Crufts 1938. aastal suri, müüs tema abikaasa näituse nimelise kennelklubi, kes korraldas järgmise sellenimelise näituse 1941. aastal. 1987. aastal muudeti näitus suure populaarsuse tõttu suurel nädalavahetusel ja 1991. aastal hakati seda korraldama Birminghami näitusekeskuses. Tänapäeval osaleb seal üle 20 000 koera ja võisteldakse peale välimiku ka kuulekuses ning ka agilitys.

Eestis oli esimene koertenäitus 24.–25. mail 1930 Tallinnas Gonsiori tänava maneežis, korraldaja oli 1929 asutatud Eesti kennelklubi. Osalesid peamiselt setterid ja saksa lambakoerad, kokku 110 koera.

Esimene sõjajärgne näitus oli 1947. aasta märtsis, kui toimus teenistukoerte kontrollülevaatus-näitus, millest võttis osa 30 ülddressuuri ja 30 eridressuuri koera. Siiski loetakse, et I vabariiklik tõukoerte näitus oli 1950. aastal Tallinnas ja korraldaja oli põllumajanduse ministeeriumi jahindusinspeksioon. Taasiseseisvunud Eesti esimene rahvusvaheline näitus (CACIB) oli 1993. aasta mais. Alates 1999. aastast on Eesti olnud FCI täisliige.

Küsisin oma kolleegidelt, mis ajendab neid näitustel osalema, ja sain terve buketi vastuseid alates heas seltskonnas olemisest kuni võistlushasardini välja. Mõne koera puhul ei ole määrav mitte ainult looduse poolt antud kaunis välimus, vaid ka omaniku panus kammimise ja pügamise näol. Teistel tõugudel pööratakse üha rohkem tähelepanu iseloomule, töomadustele ning katsete tulemustele.

Selles oldi üksmeelel, et koer, keda tahetakse paaritada, peab omama näitusehinnet ja paljude tõugude esindajad ka dressuuritulemust. Need tõstavad aretuskoera väärtust ja annavad tulevasele kutsikaomanikule teatud pildi, mida on koerast oodata. Aga ainult teatud pildi. Näitusekoeraks planeeritu võib osutuda täiskasvanult ka ebaedukaks ja seetõttu lohutan alati esimeselt näituselt pettunud saanud. „Näitusehinne ei muuda koera. Teie jaoks on ta ju ikkagi maailma parim ja ilusaim koer.“

Kuna meie teadustoimetaja Tiit Kändler puhkab 26. augustini, ilmuvad neljapäeviti tagaküljel koduloomalood.

Felmsel nädalavahetusel Tallinnas Kalevi staadionil toimunud rahvusvahelisel koertenäitusel Eesti Võitja 2013 said koerad oma oskusi näidata ka **agility's**.

Foto: Rauno Volmar

Koertenäitusi on mitut sorti:

- 1 Rahvuslikul näitusel jagatakse selle riigi tšempionitiitli saamiseks vajalikke sertifikaate ehk serte (Eesti välimikutšempioni kandidaadi sertifikaat).
- 2 Rahvusvahelisel näitusel jagatakse nii kohalikke SERT-e kui ka rahvusvahelisi SERT-e ehk CACIB-e (rahvusvahelise välimikutšempioni kandidaadi sertifikaat).
- 3 Erinäitus on näitus, kus hin-

- natakse ainult üht tõugu või paari teatud tõugu.
- 4 Rühmanäitusel hinnatakse kuni kaht FCI kümnest rühmast või nende rühmade alarühma.
- 5 Võitja näitus – paljudes riikides korraldatakse selle riigi võitja selgitamiseks näitusi, mille puhul antakse igas tõus välja vastava riigi juuniorvõitja, veteranvõitja ning võitja tiitel. Peale iga riigi võitja selgitamise korral-

- datakse riikide ühisenäitusi, nt Balti võitja, Põhjamaade võitja, Vahemere võitja jne. Toimuvad ka Euroopa võitja ja maailma võitja näitused. Seitsme ja enama riigi võitjaks tulnud koer saab lisaks tiitli Multivõitja ehk Multi Winner.
- 6 Match-show on mitteametlik näitus, kus võivad lisaks tõukoertele osaleda ka tõutud koerad.